

Universitetet
i Stavanger

HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
BACHELOROPPGAVE

STUDIUM:

Bachelor i Økonomi og administrasjon

OPPGAVEN ER SKREVET INNEN FØLGENDE
TEMATISKE RETNING:

Personlig økonomi

ER OPPGAVEN KONFIDENSIELL?

Nei

TITTEL:

Unge nordmenns spareadferd

ENGELSK TITTEL: Youth savings behavior in Norway

FORFATTERE:

Kandidatnr:

7750

7746

Navn:

Cecilie Søndervik Hustad

Bjørn Olav Thingbø

VEILEDER:

Erika Christie Berle

Sammendrag

I denne oppgaven ser vi nærmere på spareadferden til unge nordmenn mellom 18 og 30 år. Dette har vi gjort gjennom å undersøke hvordan utvalgte faktorer påvirker unges spareadferd, hvordan denne adferden samsvarer med økonomisk adferdsteori og gjennom kartlegging av trender i sparingen blant unge menn og kvinner i perioden 2001 til 2019. Vi har begrenset oss til å bare se på finansiell sparing. Datagrunnlaget for denne oppgaven har vært Norsk Monitor-undersøkelsen som blir gjennomført av Ipsos annethvert år, noe som har gitt oss et representativt utvalg for unge nordmenn over tid.

Tradisjonelle adferdsteorier som permanentinntekthypotesen og livsyklushypotesen tilsier at unge ikke er forventet å spare, men heller å ta opp lån for å jevne ut sitt konsum over livet. Forsiktighetsmotivert sparing taler derimot for at individer vil spare for å kunne håndtere uforutsette hendelser. Andre teorier som grad av selvkontroll, overoptimisme, hyperbolsk diskontering og future value bias vil også kunne forklare et individs spareadferd.

Gjennom multiple regresjonsanalyser har vi funnet at unges banksparing kan forklares av faktorer som kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt. For verdipapirsparing er det derimot bare kjønn, alder og inntekt som kan forklare denne sparingen i vår modell. Trender i spareutviklingen for begge kjønn viser at gjennomsnittlig verdipapirsparing har økt, mens banksparing har holdt seg stabilt, justert for inflasjon. Andelen med fond har økt for begge kjønn de siste årene, mens de med aksjer har blitt halvert, noe som tyder på at unge har økt sin diversifisering i aksjemarkedet, og følgende ikke er like utsatt for risiko som de var for 20 år siden.

Vi vil også presentert funn som tyder på at det ikke er en lav grad av selvkontroll eller for høy grad av overoptimisme som primært forklarer unges langsiktige økonomiske adferd. Funnene tyder på at de klarer å sette seg langsiktige økonomiske mål, men mangler gjennomføringskraften, noe som reflekteres i hyperbolsk diskontering, hvor man verdsetter dagen i dag mer enn morgendagen. Vi har også sett at unge viser en noe høyere grad av future value bias sammenlignet med den alminnelige nordmann, noe som resulterer i at fremtidige sparebeløp ikke tilegnes tilstrekkelig nytteverdi da effekten av rentes rente-effekt undervurderes.

Forord

Denne oppgaven er vår avsluttende avhandling på vårt studie, bachelor i økonomi og administrasjon ved Handelshøyskolen ved Universitetet i Stavanger, våren 2021.

Oppgaven utspiller seg innen tematikken personlig økonomi.

Da vi startet idemyldringen til denne oppgaven, innså vi hvor lite finansiell kunnskap om vår egen personlige økonomi, vi hadde hatt foruten dette studie. Dette gjorde oss interessert i å studere hvordan unge i dag, uavhengig av utdanning, sparer og hvilken finansiell adferd de viser. Prosessen bak denne oppgaven har latt oss kjenne på både utfordringer, usikkerhet og ikke minst mestringsfølelse.

Vi vil rette en stor takknemlighet til vår veileder Erika C. Berle fra Handelshøyskolen ved UiS. Hun har vært tilgjengelig for oss gjennom hele denne prosessen, gitt oss gode innspill, og ikke minst hjulpet oss videre på veien når det har stoppet litt opp i skriveprosessen.

Sandnes, 6.mai.2021

Cecilie Søndervik Hustad og Bjørn Olav Thingbø

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	II
Forord	III
Kapittel 1 Innledning.....	3
1.1 <i>Bakgrunn for oppgaven</i>	3
1.2 <i>Problemstilling</i>	4
1.3 <i>Oppgavens struktur</i>	4
Kapittel 2 Et historisk syn på spareteori.....	5
2.1 <i>Keynes' teori</i>	5
2.2 <i>To sentrale økonomiske teorier</i>	6
2.2.1 <i>Permanentinntektshypotesen</i>	6
2.2.2 <i>Livssyklushypotesen</i>	7
2.3 <i>Forsiktighetsmotivert sparing</i>	9
2.3.1 <i>Buffersparing</i>	9
Kapittel 3 Individens spareadferd	10
3.1 <i>Selvkontroll og overoptimisme påvirker sparingen vår</i>	11
3.2 <i>Hyperbolsk diskontering</i>	12
3.2.1 <i>Future Value Bias</i>	15
3.3 <i>Unges sparevaner</i>	15
Kapittel 4 Metode og data.....	18
4.1 <i>Problemstilling</i>	18
4.1.1 <i>Forskningsspørsmål 1</i>	18
4.1.2 <i>Forskningsspørsmål 2</i>	19
4.1.3 <i>Forskningsspørsmål 3</i>	20
4.2 <i>Valg av forskningsdesign</i>	20
4.3 <i>Datagrunnlag</i>	21
4.4 <i>Databehandling</i>	21
4.5 <i>Variabler</i>	22
4.5.1 <i>Den avhengige variabelen</i>	22
4.5.2 <i>Forklaringsvariablene</i>	24
4.6 <i>Regresjon</i>	28
4.7 <i>Sammenligninger over tid</i>	32
4.8 <i>Validitet og reliabilitet</i>	32

Kapittel 5 Resultater og analyse	33
5.1 <i>Forskningsspørsmål 1</i>	33
5.1.1 Regresjonsanalyse - Banksparing	34
5.1.2 Regresjonsanalyse - Verdipapirsparing	36
5.1.3 Forskningsresultat.....	38
5.2 <i>Forskningsspørsmål 2</i>	40
5.2.1 Analyse	41
5.2.2 Forskningsresultat.....	47
5.3 <i>Forskningsspørsmål 3</i>	49
5.3.1 Analyse og teori.....	49
5.3.2 Forskningsresultat.....	52
Kapittel 6 Konklusjon	53
Kapittel 7 Litteraturliste	55
Kapittel 8 Vedlegg	59
8.1 <i>Frekvenstabeller</i>	59
8.2 <i>Vedlegg forskningsspørsmål 1 - Regresjonsresultater</i>	62
8.3 <i>Vedlegg forskningsspørsmål 2</i>	66
8.4 <i>Vedlegg forskningsspørsmål 3</i>	70

Kapittel 1 Innledning

Vi vil starte denne oppgaven ved å gjennomgå noe av bakgrunnen for hvorfor vi har valgt denne oppgaven. Deretter vil vi presentere vår problemstilling, hvorunder våre tre forskningsspørsmål, og avslutte med hvordan vi valgte å strukturere oppgaven.

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Den suksessfulle investoren, kjent som «Orakelet fra Omaha», Warren Buffet sa en gang: «*Do not save what is left after spending; instead spend what is left after saving*» (Doyle & Rry, 2020). Dette sitatet vekket en interesse hos oss, og gjorde oss interessert i å ta et dypere blikk på unges sparevaner og hva som påvirker deres sparing.

De «beste sparetipsene» og «ekspertenes beste råd» er kun et Google-søk unna, og markedsføring rettet mot sparing har økt de siste årene. Fra alle kanter ser man både holdningskampanjer, som DNBs «#HunInvesterer»-kampanje (Christensen, 2020), privatpersoner som gjennom sosiale medier sprer sine beste tips for sparing og forbrukerøkonomer som sprer et budskap om fornuftig pengebruk og langsiktig sparing i fond (Hovde, 2021). Til tross for lett tilgjengelig informasjon og økt fokus på sparing, er det kun 40% som oppgir at de føler seg komfortable nok til å snakke med venner om dette temaet (Lindeberg, 2021).

Det blir naivt av oss å tenke at alle unge har nok økonomisk overskudd til å kunne spare, noe vi har full forståelse for. Allikevel tenker vi at et økt søkelys på sparing og sparemuligheter, både gjennom grunnskolen og ulik markedsføring, kan være med å forhindre at individer havner i økonomiske fallgruver.

Ved å ta utgangspunkt i de unge som faktisk sparer, undrer vi oss over hva som faktisk ligger til grunn for denne sparingen. Hvilke faktorer påvirker forskjellene? Er forskjellene mellom kvinner og menn like store som de var på begynnelsen av 2000-tallet? Utsetter unge sparing til fremtiden på grunn av overoptimisme og lav selvkontroll?

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven ønsker vi å kartlegge hvordan spareadferden blant unge nordmenn har utviklet seg de siste 20 årene og undersøke hvilke faktorer som påvirker denne adferden. Vi har valgt å forsøke å besvare tre ulike forskningsspørsmål.

1. *Hvordan påvirkes unges spareadferd av faktorer som kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt?*

$H_0 =$ Kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt påvirker ikke unges spareadferd

$H_1 =$ Kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus eller inntekt påvirker unges spareadferd

2. *Hvilke trender finner vi i banksparing og verdipapirsparing blant unge menn og kvinner de siste 20 årene?*
3. *Hvordan samsvarer unges spareadferd med økonomisk adferdsteori?*

1.3 Oppgavens struktur

Vi vil starte med et kapittel som omhandler historisk spareteori. Her presenteres noen av de teoriene vi anser som svært sentrale innen spareteori. Deretter vil vi bruke et kapittel på å ta for oss ulike psykologiske faktorer som påvirker sparing, hvilke sparevaner man finner blant unge i Norge, og mulige variabler som kan forklare unges sparing. I det neste kapittelet har vi valgt å slå sammen metode og data. Her gjennomgår vi både hvordan vi har behandlet og tolket dataene våre. Her vil vi også presentere våre forskningsspørsmål og variabler, samt gi en utdypende forklaring av regresjonsanalyse. Etter denne gjennomgangen vil vi i det neste kapittelet analysere forskningsspørsmålene og konkludere med våre resultater. Avslutningsvis vil vi ha et kapittel som inneholder en konklusjon, hvor vi presenterer noen sentrale forskningsresultater, noen svakheter og våre tanker til fremtidig forskning.

Kapittel 2 Et historisk syn på spareteori

I dette kapitlet vil gi et lite historisk syn på sparing. En sentral person i prosessen med å bringe inn personlige preferanser og holdninger til spareteori, var John Maynard Keynes. Dermed ble det ble naturlig å starte vårt historiske syn her. Deretter vil vi bringe frem to sentrale teorier innen sparing, permanentinntekthypotesen og livssyklushypotesen. Dette er to sentrale teorier som har sitt utspring fra Keynes' forskning. Til slutt vil vi se på forsiktighetsmotivert sparing, hvorunder buffersparing.

2.1 Keynes' teori

Samfunnsøkonomen John Maynard Keynes (1883-1946) var en svært viktig profil i utviklingen av den moderne makroøkonomi, og blir av mange sett på som makroøkonomiens far (Rystad, 2011). Han utfordret datidens økonomiske teorier gjennom å se på individer som mer påvirket av personlige preferanser og holdninger enn tidligere. Ifølge Keynes avhenger sparing av konsum og den disponible inntekten, og kan defineres som:

$$I_t = Y_t - C_t$$

Formel 1.1: Definisjon sparing

I formel 1.1 representerer I_t investering, Y_t representerer inntekt og C_t representerer konsum i periode t . Keynes definerer investeringer som sparing (Keynes, 1936).

Keynes baserte seg på at jo mer folk tjener, desto mer vil de spare. Dette betyr at dersom individet skal øke sparing, må individet enten redusere konsumet eller øke inntekten. Mengden samlet inntekt og samlet sparing baseres på hver enkeltes frie valg, om å konsumere eller ikke, og om å investere eller ikke. Dette betyr at marginaltilbøyeligheten for konsumet er avgjørende for sparing. Marginaltilbøyeligheten vil si hvor mye individet ønsker å konsumere fremfor å spare. Dette vil si at når lønnen øker, øker også konsumet. Keynes aksepterer altså menneskelige psykologiske trekk i sin teori om sparing, og sier at det er den nåværende inntekten som er grunnlaget for sparing (Keynes, 1936). Dette er derimot noe Milton Friedman og hans permanentinntekthypotese kritiserer. Denne teorien omtales mer i neste delkapittel.

Ulempen med Keynes' teori er mangelen på tydelige rammer rundt, noe som hemmer empiriske testing. I den moderne konsumentteorien har derfor formalisering av Keynes' teori vært viktig (Bunting, 2001).

2.2 To sentrale økonomiske teorier

Basert på Keynes' teori ble det på 1950-tallet utviklet to modeller som har fått stor betydning for moderne økonomisk teori og med stor betydning for hvordan vi definerer sparing i dag. Milton Friedman lanserte i denne perioden permanentinntektshypotesen, og Franco Modigliani lanserte sin livssyklusmodell, hvorav de begge vant Nobelprisen i økonomi.

Begge disse modellene bryter med Keynes' tidligere teori om sparing. Som nevnt tidligere baserte Keynes seg på at sparing var avhengig av den disponible inntekten. Friedman og Modigliani mente derimot at mennesker ønsker et mer stabilt forbruk, uten store svingninger påvirket av endringer i inntekten. Begge teoriene konkluderer altså med at mennesker baserer konsumet basert på livsinntekten, fremfor deres nåværende disponible inntekt (Jones, 2018). I denne oppgaven har vi valgt å sette søkelys på sparing blant unge, noe som gjør det relevant å benytte seg av disse modellene.

2.2.1 Permanentinntektshypotesen

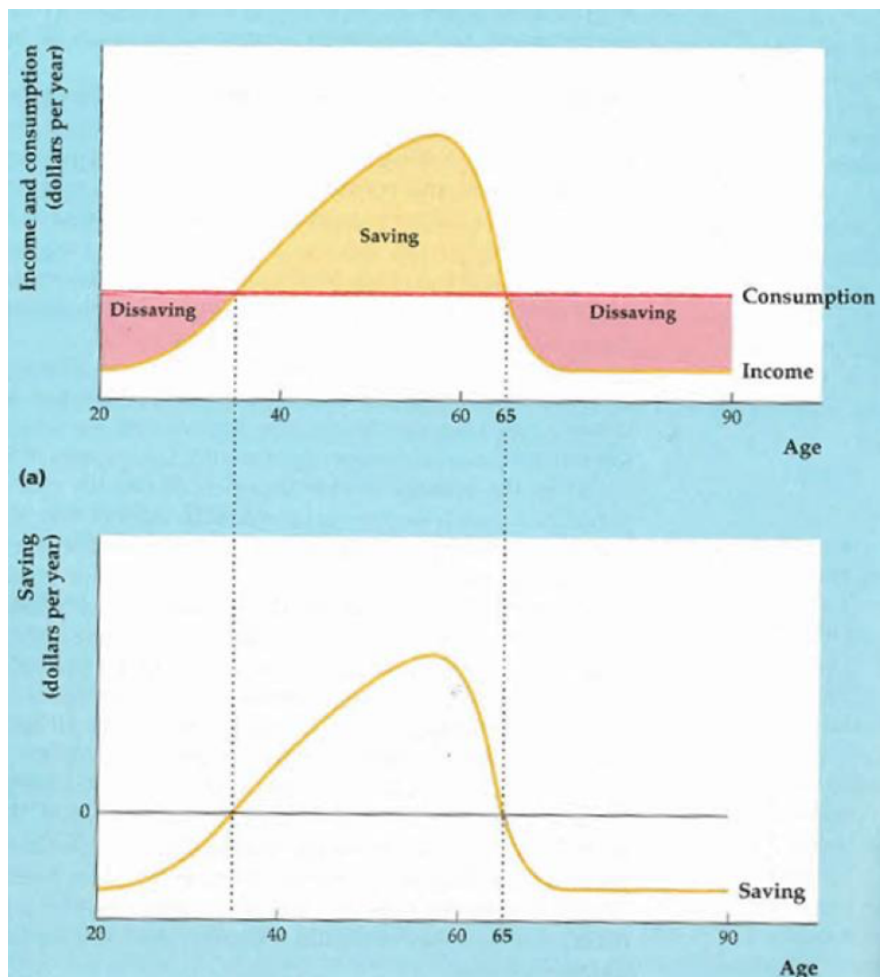
Friedman lanserte i 1957 permanentinntektshypotesen, hvor han forsøkte å definere hvordan forventet permanentinntekt påvirker individers forbruks- og sparemønster. Permanentinntekt ble definert som den totale forventede inntekten og formuen individet har tilgjengelig gjennom livet. Som nevnt tidligere ble Keynes' syn på marginaltilbøyeligheten kritisert av Friedman. Han mente, i motsetning til Keynes, at det er individers permanentinntekt som avgjør forholdet mellom sparing og konsum (Runkle, 1991).

For unge er som regel den disponible inntekten lavere enn hva den gjennomsnittlige permanentinntekten vil tilsvare. Dette tilsier at unge må ta opp lån for å opprettholde det optimale nivået for både konsum og sparing. Permanentinntektshypotesen sier altså at forbruksmønsteret ikke vil påvirkes dersom man vinner i lotto, ettersom dette er en engangsinnkomst. Dersom man derimot får en lønnsøkning, vil man se en økning i forholdet mellom forbruk og sparing. Når individet får denne lønnsøkningen vil man både se at forbruket øker, og at andelen av beløpet som spares reduseres. Dette på grunnlag av at en lønnsøkning er en permanent økning av fremtidig inntekt.

2.2.2 Livssyklushypotesen

Modigliani lanserte en modell hvor konsumet fordeles jevnt over hele livet. Ettersom vi i denne oppgaven har valgt å se på spareadferden til unge, kan livssyklusmodellen gi oss et godt analytisk grunnlag for hvorfor unges spareadferd er slik den er. Modellen viser at inntekten varierer ut fra hvor man er i livsløpet, men at gjennom å anta fremtidig inntekt vil man kunne opprettholde et jevnt konsum over livet (Modigliani, 1966).

Livsinntekten betyr den totale inntekten og formuen hvert individ har over hele livet. For at individene skal kunne ha et jevnt forbruk hele livet må man ta individets forventede inntekt og fordele det på antall forventede leveår. For unge i vår målgruppe, altså mellom 18 og 30 år, betyr dette at de blir nødt til å ta opp lån for å kunne leve den standarden de forventer å kunne leve resten av livet.

Figur 1.1: Livssyklushypotesen

(Andrew, Ben Bernanke, and Croushore Dean 2014, s. 162)

Figur 1.1 illustrerer livssyklushypotesen. Her ser man at inntektslinjen svinger, mens konsumlinjen holdes stabil. I den første fasen av livet vil man opparbeide seg gjeld, altså oppleve negativ sparing. Dette oppstår som resultat av at konsumet skal tilsvare nivået man ønsker å opprettholde livet ut. Man ser altså her at forbruket er større enn inntekten. Når man beveger seg over i den andre fasen er den preget av at individene som regel er mer etablerte og har en stabil jobb. I begynnelsen vil inntekten som overstiger konsumet bli brukt til å betale ned gjelden man har pådratt seg, før man etter hvert vil gå over til å spare overskuddet. Ifølge livssyklusmodellen er altså inntekten større enn konsumet i den andre fasen. Disse oppsparte midlene vil man bruke i den tredje fasen av livet, altså pensjonsfasen. Man er altså tilbake i samme situasjon som man var i den første fasen hvor inntekten er mindre enn konsumet. (Andrew et al., 2014)

2.3 Forsiktighetsmotivert sparing

Som vi så i delkapittel 2.2.2 er sparing avhengig av den forventede livsinntekten til hvert enkelt individ. Livet er derimot preget av usikkerhet, dertil uforutsette kostnader, noe som gjør at sparing også er avhengig av usikkerhet. Usikkerhet i forhold til inntekt handler om at man ikke vet hva den fremtidige inntekten vil være. Forskning har vist at når usikkerheten øker, justerer også husholdningene sin adferd (Fagereng, 2016). Gjennom økonomiske kriser, som koronapandemien, har man sett klare tall på at unge er svært utsatt når det handler om usikkerhet blant fremtidige inntekter. Unge kan som oftest ikke spille på ansiennitet, har ofte mindre stillinger og jobber ofte i bransjene som har blitt hardest rammet av pandemien, dette har ført til en høy arbeidsledighet i nettopp denne målgruppen (Stave, 2021). Det siste året har derfor mange unge blitt nødt til å justere sin adferd betraktelig. Dette bryter med livsyklusmodellen som ble omtalt tidligere.

Forsiktighetsmotivert sparing handler rett og slett om at man sparer opp til en potensiell «krisepakke» som kan benyttes dersom ens personlige økonomi rammes av inntektsfall, eller i verste fall inntektsbortfall. Denne «krisepakken» gjør det mulig for individet å opprettholde en høyere levestandard enn det individet hadde hatt dersom det ikke var noen oppsparte midler å ta av. En viktig del av forsiktighetsmotivert sparing er buffersparing.

2.3.1 Buffersparing

Buffersparing handler om å spare opp en sikkerhet til uforutsette hendelser. Denne sparingen påvirkes både av at vi mennesker ikke ønsker usikkerhet, samt at vi er utålmodige. Dette vil si at dersom buffersparingen faller under den optimale grensen, slår usikkerhetsfaktoren inn og man prioriterer å spare mer. Dersom derimot bufferkapitalen er over den optimale grensen, vil konsumet øke. Hvor stor eller liten bufferkapitalen er, påvirkes altså av hvor stor inntektsusikkerheten er, og hvor utålmodig individet er. Samtidig ser man også at buffersparing er vanligst i den første og mellomste livsfasen (Carroll, 1997).

Carroll uttrykker i sin artikkel at to vanlige observasjoner kan til en grad forklares gjennom buffersparing. Man kan for det første observere at personers konsum følger i en større grad den disponible inntekten, enn permanentinntekten. Samtidig mener Carroll det også kan observeres at personers konsum ikke nødvendigvis og konsekvent følger endringer i disponibel inntekt. Slike endringer kan være en lønnsøkning (Carroll, 1997).

Til tross for viktigheten av buffersparing, har dessverre mange unge i dag ikke stor nok økonomisk buffer. Noe som resulterer i at de ikke er beskyttet i perioder med uforutsette økonomiske situasjoner. Det er viktig å poengtere at mangel på buffersparing ikke kun handler om at unge ikke er motivert til å spare, men også at de ikke har råd til å spare. Noen hovedårsaker til dårlig buffersparing hos unge er et manglende økonomisk overskudd til å spare, deres personlige prioriteringer, påvirkning fra familien og deres investeringer i materielle goder (Dolphin, 2012).

Laura Bradely undersøkte hvordan unge planlegger å håndtere en totalt uforutsett kostnad. Undersøkelsen viste at flertallet mente at de kunne håndtere det gjennom å kutte i forbruket sitt og ta penger fra sparekonto. Hun undersøkte også hvordan unge ser på sin egen økonomiske situasjon. Hele 55% av respondentene mente de alltid hadde et økonomisk overskudd til å dekke en uforutsett hendelse. I kontrast til dette oppga derimot 44% at de ikke hadde buffer nok til å kunne dekke sine økonomiske utgifter i tre måneder dersom de uforutsett skulle miste sin inntekt (Bradley, 2012). Dette ga Dolphin grunnlaget til å hevde at å kutte i forbruket og unges nivå av buffersparing ikke var nok for å beskytte de mot en regnfull dag (Dolphin, 2012).

Kapittel 3 Individens spareadferd

For å kunne definere unges spareadferd og besvare våre forskningsspørsmål vil vi i dette kapitlet studere ulike psykologiske adferdsteorier og andre faktorer, som kan bidra til å forklare unge nordmenns spareadferd. Vi vil starte med å studere hvordan individens grad av selvkontroll og overoptimisme påvirker sparing. Vi vil også dra frem teorien om hyperbolsk diskontering, hvorunder future value bias. Deretter vil vi se på statistikk som representerer hvordan dagens unges sparevaner er i dag. Avslutningsvis vil vi presentere ulike faktorer som har vist seg å være forklarende for individens sparing, noe som mulig også kan knyttes opp til unges sparing.

3.1 Selvkontroll og overoptimisme påvirker sparingen vår

Hjernen vår har ikke som formål å løse problemer langt frem i tid, og dette preger blant annet vår personlige sparing. Ifølge Richard Thaler er det dette som gjør at vi mennesker sliter med å følge våre økonomiske planer. Vi bruker heller pengene i dag, selv de vi ikke har, på noe som kan gi oss glede nå, fremfor å sette pengene våre bort til sparing. Ifølge Thaler kan vi gjerne ta beslutningen og sette sparemålene i dag, dersom vi får utsette konsekvensene. Han sier altså her at vi kan godt sette oss sparemål i dag, men det betyr ikke at vi begynner sparingen enda (Amundsen, 2018).

En undersøkelse DNB fikk gjennomført av Ipsos viste at én av to ikke vet hva de bruker pengene sine på (Borchgrevink, 2019). Dette viser at vi ikke har noe problem med å investere i noe som gleder oss her og nå. Mangel på selvkontroll fører altså til at vi utsetter sparing, og heller bruker pengene vi har her og nå. Dagens banker er også ivrige med å tilby både dyre smålån og kredittkort. Dette er avtaler fra banken som ofte retter seg mot de som kan minst om økonomi (Amundsen, 2018).

For sterk overoptimisme hjelper oss heller ikke med å spare. Overoptimisme handler om at man tar for lett på situasjonen man er i, og tenker at en kommer til å klare seg økonomisk og at problemer vil løse seg underveis (Ackert & Deaves, 2010). I en undersøkelse gjennomført av Respons Analyse for DNB uttrykte 50% av deltakerne at de angret på at de ikke begynte boligsparingen i en tidligere alder (Borchgrevink, 2018). Her kan man anta at folk var overoptimistiske og tenkte det ikke ville være noe problem å få nok egenkapital til bolig og dermed utsatte sparingen.

Videre forskning til IPPR viste at 41% i alderen 20 til 24 år bekreftet at de var impulsive konsumere og kjøpte ting til tross for at de ikke alltid hadde råd til det (Bradley, 2012). Dolphin presenterer to mulige årsaker til dette resultatet, den ene handler om et konsumpress på unge. Den andre mulige årsaken baserer seg på en overoptimistisk holdning gjennom at unge tenker lite på sin egen fremtid og velger heller å bruke pengene med full samvittighet i dag (Dolphin, 2012). En siste årsak som kan forklare at unge bruker mer penger enn de egentlig har, kan knyttes opp mot permanentinntektshypotesen som vi omtalte i delkapittel 2.2.1. Unge kan rett og slett prioritere å bruke pengene fremfor å spare de, ettersom de forventer at de senere i livet vil kunne ha større overskudd til å spare.

Overoptimisme representeres her gjennom at en forventer og dermed baserer seg på et visst inntektsnivå i fremtiden (Dolphin, 2012).

De unges sterke ønske om å bruke pengene her og nå sammen med overoptimisme, kan altså være en hemmende faktor for sparing og føre til at man sløser mer. For å spare er det derfor viktig at man klarer skille mellom behov og ønsker.

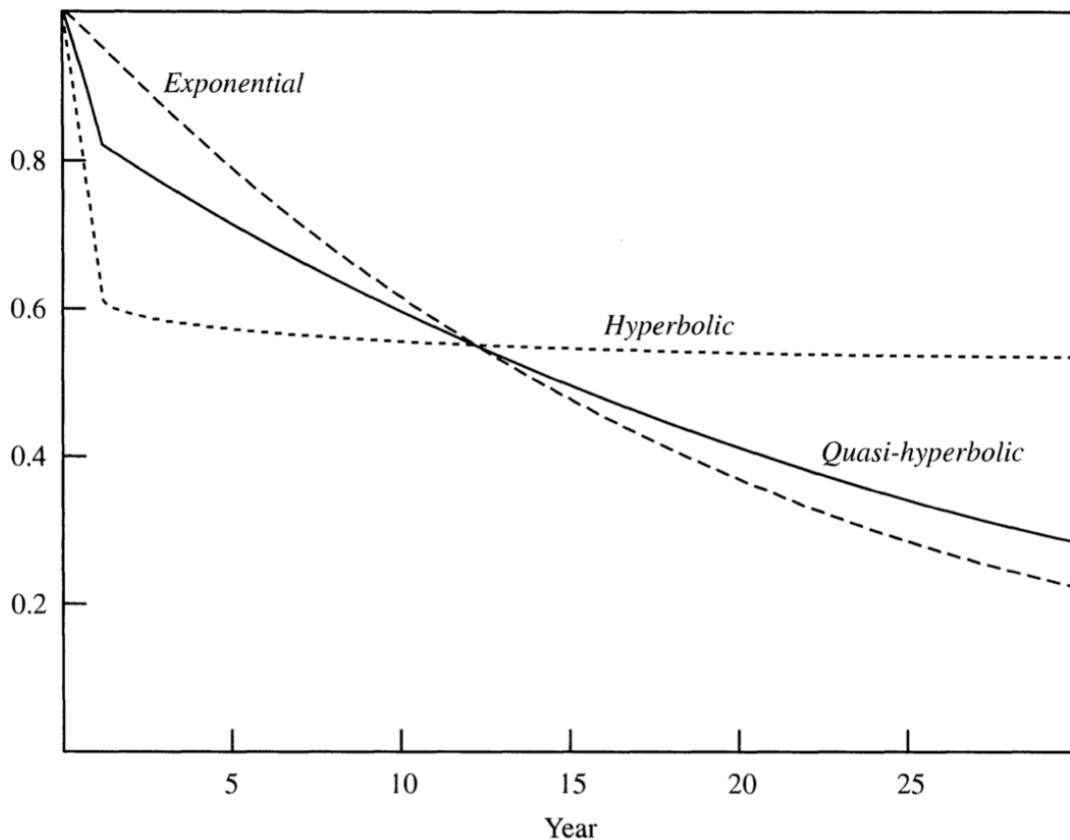
3.2 Hyperbolsk diskontering

En av årsakene til at man heller velger å konsumere i dag, fremfor å spare til fremtiden, handler om hyperbolsk diskontering. Det er menneskets mangel på forståelse av fremtiden, viljessvakhet eller usikkerhetsfaktorer i livet som gjør at man velger å tillegge sterkere vekt på nåtiden enn det man burde (Bonar, 1889). Hyperbolsk diskontering fører til at individer konsistent vektlegger nåtiden, sterkere enn det en mente var riktig i forkant og mener er riktig i etterkant. Det handler altså om at man konstant overveker dagen i dag kontra fremtiden (Finansdepartementet, 2007).

Paul Samuelson forsøkte å beskrive hvordan mennesker oppfører seg i valget mellom konsum i dag eller i fremtiden. Han mente at mennesker sammenligner valgene gjennom å diskontere den fremtidige nytten ved en konstant faktor (Samuelson, 1937). Samuelsons modell møtte derimot motstand fra flere forskere gjennom deres oppfatninger om at nyttens diskonteringsfaktor varierer og ikke er konstant (Strotz, 1955).

En varierende diskonteringsfaktor, betyr at menneskers preferanser er inkonsistente. Robert Strotz var en pioner rundt forskningen på dette, og skapte oppmerksomhet rundt denne ideen. Han begynte å studere menneskets inkonsistente preferanser, og dannet to strategier for å forklare menneskets handlingsadferd i valg mellom konsum i dag eller i fremtiden. Strategiene han skapte var «*Strategy of precommitment*» og «*Strategy of consistent planning*» (Frederick et al., 2002). Den første strategien baserer seg på det rasjonelle jeg-et, som basert på eksponentiell diskontering legger langsiktige planer. Den andre strategien baserer seg på det svakere jeg-et. Dette selvet er mer opptatt av i dag målt opp mot senere dager, enn det det rasjonelle jeg-et tidligere mente var riktig (Finansdepartementet, 2007).

Hyperbolsk diskontering baseres på at konsum i dag (t) og fremtidig konsum ($t+1$) har ulike diskonteringsfaktorer på kort og langt sikt (D. Laibson, 1998).

Figur 2.1: Value of discount function

(Laibson et al. 1998, s.99)

Figur 2.1 demonstrerer at jo lengre frem i tid situasjonen er, desto lavere er diskonteringsfaktoren (D. I. Laibson et al., 1998). Hyperbolsk diskontering skaper høyere diskonteringsfaktorer når vi ser på korte tidshorisonter, og lavere diskonteringsfaktorer når vi ser på lange tidshorisonter. Det er altså disse diskonteringsfaktorene som skaper konflikten i valget mellom konsum i dag og i fremtiden. (Laibson 1997).

Basert på Thorsten Hens og Marc O. Rieger sitt eksempel på hyperbolsk diskontering ved pensjonssparing, kan man også demonstrere sparing til bolig gjennom følgende eksempel i neste avsnitt (Hens and Rieger 2010, s. 84).

På et tidspunkt, $T = 0$, har et individ et bestemt pengebeløp, $W = 1$. W er beløpet som individet har tilgjengelig for å spare til bolig på et senere tidspunkt som her representeres ved $T = 10$. På sparingen oppnår individet 5% renter. Den ekstra nytten individet oppnår ved å bruke penge nå i dag antas være wr . Samtidig er nytten av den totale besparelsen på X ved tidspunktet for boligkjøpet $2X$. Den hyperbolske diskonteringsfaktoren er 0,25.

I den første utregningen velger vi å anta at personen enten sparer eller ikke. Vi ser her på nytteverdien til å spare eller ikke spare.

$$u(\text{alltid spare til bolig}) = \frac{u(W(1+r)^t)}{1+\delta t} = \frac{2 * 1,05^{10}}{3,5} \approx 0,9308$$

Formel 3. 1: Nyttien av å alltid spare

$$u(\text{aldri spare til bolig}) = \frac{u(W)}{1+\delta t} + \sum_{s=0}^t \frac{u(wr)}{1+\delta s} \approx 0,8550$$

Formel 3. 2: Nyttien av å aldri spare

Denne måten å stille spørsmålene på resulterer i at personen sparer til bolig. Formuleringen av alternativene kan også presenteres annerledes. I den neste utregningen antar vi at personen kan velge å starte sparing i dag eller utsette sparingen til neste år.

$$u(\text{starte sparing til bolig i dag}) = u(\text{alltid spare til bolig}) \approx 0,9308$$

Formel 3. 3: Nyttien av å starte sparingen i dag

$$u(\text{starte sparing til bolig neste år}) = \frac{u(W(1+r)^{t-1})}{1+\delta t} + u(wr) \approx 0,9365$$

Formel 3. 4: Nyttien av å starte sparingen neste år

Med denne formuleringen ser man at personen heller vil velge å utsette sparingen til neste år, fremfor å starte i dag. Dette er det typiske resultatet av hyperbolsk diskontering. Ønsket etter belønning her og nå er så sterkt, at det gjør belønningen senere mindre attraktiv. I dette tilfellet vil det heller være mer attraktivt å konsumere pengene i dag, fremfor å sette pengene av til boligsparing i fremtiden.

Ofte kan man også se tendenser til at personen ett år senere kan gjøre samme vurderingen igjen, og dermed utsette sparingen enda et år. David Laibson demonstrerer et spareeksempel som bekrefter dette. Laibson sier at en person kan ønske å starte en aggressiv spareplan neste år. Når neste år kommer vil ens preferanser på det tidspunktet være å utsette sparingen med enda et år (Laibson 1997, s.446).

Konklusjonen til hyperbolsk diskontering er altså til at individer verdsetter dagen i dag høyere enn fremtiden.

3.2.1 Future Value Bias

Stango og Zinman (2009) undersøkte hvordan future value bias påvirker individers sparevaner. Future value bias er individers tendens til å systematisk undervurdere hvor mye et beløp vokser til ved en gitt avkastning over tid. Denne undervurderingen øker jo høyere avkastning og lengre tidshorison man bruker. Gjennom deres forskning fant de at future value bias gjør at individer sparer mindre på lang sikt, da de ikke vekter fremtidsnyttens tilstrekkelig. De fant empirisk støtte for dette ved at det var en sterk korrelasjon mellom future value bias og porteføljevalg, sparing og formue. På gjeldssiden fant de derimot at individer undervurderer hvor mye de må betale i renter på kortsiktige lån, men ikke langsiktige lån. Dette gjør at nytten av kortsiktige lån vil virke gunstigere, enn det de faktisk er.

3.3 Unges sparevaner

Statistikk viser at stadig flere unge i en økende grad frykter for fremtiden. Dette får ringvirkninger for unges holdninger til pengebruken. I en undersøkelse gjort av Opinion for NHO, kommer det frem at hele seks av ti frykter at de vil få det verre enn foreldrene. Samtidig viser tallene at omtrent like mange frykter å stå lenge utenfor arbeidslivet (Kongsrud, 2021).

Odin Forvaltning gjennomførte en undersøkelse hvor de så på sparevanene til unge. De fleste respondentene i denne undersøkelsen var studenter, og gjennomsnittlig månedlig sparebeløp var ca. 2.000 kr. Spareformen som tronet på topp var banksparing, hvor 83% svarte at de sparte her. Å spare i fond var derimot ikke like attraktivt ettersom kun 41% oppga at de benyttet seg av denne sparemåten. Det skal også nevnes at 73% av de spurte oppga at de sparer i BSU. Kartleggingen av unges sparevaner fremviste også at hele 2/3 oppga at de enten kunne ingenting eller var usikre på fond. Det var kun 7% av de spurte som mente at de kunne svært mye og hadde en høy interesse for fagområdet (Odin Forvaltning AS, n.d.).

Elin Halvorsen er forsker for SSB og undersøkte i 2011 hvordan norske husholdninger sparte i 2005 til 2008, basert på selvangivelsene som datakilde. Her kom det frem at 98% av unge mellom 18 og 34 har penger på bankkonto. Samtidig kom det frem at bare 6% og 15% respektivt i aldersgruppene 18-24 og 25-34 hadde aksjer og obligasjoner. Tallene for fondsparing var noe høyere med 22% og 31% på de to aldersgruppene. Tallene på sparing fordelt på kjønn mellom 18 og 70 år viste at spareraten for menn var på 17%, som var litt høyere enn for kvinner som var på 15%. Her hadde en høyere andel kvinner bankinnskudd (97% vs 94%), andelen med aksjer eller obligasjoner var nesten dobbelt så høy for menn som for kvinner (15% vs 8%) (E. Halvorsen, 2011).

Videre fra Halvorsens undersøkelse var det også interessant at i 1. og 2. kvintil i inntekt per person hadde man en økende sparerate, men i 3. til 5. kvintil flatet spareraten ut. Dette tyder på at selv om inntekten øker vil konsumandelen og spareandel forbli uendret for folk flest, når man har nådd en viss inntekt. Når hun så på familietyper hadde blant annet enslige høyest sparerate på ca. 16%, etterfulgt av ektepar uten barn og samboere med barn på rundt 13%. Familietyperne med lavest sparerate var ektepar med barn på ca. 4%, og enslige mødre med barn på ca. 9%. Gifte med barn skiller seg altså drastisk ut fra de andre familietyperne, og har en sparerate på hele 9% mindre enn samboerpar med barn (E. Halvorsen, 2011).

En annen faktor som påvirker sparing, er utdanning. Boshara, Emmons, and Noeth (2015) fant at høyere utdanning er sterkt koblet til høyere inntekt, bedre økonomiske beslutninger og høyere formue. Når det kommer til bedre økonomiske beslutninger fant de at individer med høyere utdanning, har tendenser til å ha en større grad av likvide ressurser som kan virke som en buffer mot uforutsette hendelser. De fant også at individene har en mer diversifisert investeringsportefølje og en lavere gjeldsgrad. Her gjorde de oppmerksom på at det er andre faktorer som ikke kommer direkte av høyere utdanning, men som de med høyere utdanning er mer sannsynlige å dra nytte av.

De med høyere kognitive egenskaper er mer sannsynlige til å fullføre utdannelsen. De med høyere utdanning gifter seg ofte med andre med høyere utdanning, noe som dobler husstandens utdannings-premium i inntekt. Individer med høyere utdanning er gjennomsnittlig friskere og lever lengre, noe som lar de ha en senere pensjonsalder og deres investeringer, som generelt er bedre diversifisert og har en høyere avkastning, får lengre tid til å forrente seg. Også i Norge finner man at høyere utdanning generelt sett fører til en høyere livsløpsinntekt. Lars Johannessen Kirkebøen fant at et ekstra år med utdanning øker livsinntekten med 3% i gjennomsnitt, men her er det store forskjeller mellom forskjellige utdannelse (Kirkebøen, 2010).

De siste årene har man observert et stadig økende antall kvinner som blir aksjeeiere. Faktisk var 2020 et rekordår på dette området. Denne utviklingen kan nok til en viss grad skyldes de mange ulike kampanjene som de senere år har blitt promotert for å jevne ut økonomiske ulikheter mellom kvinner og menn. Samtidig ser man også en holdningsendring i samfunnet hvor det er økt interesse, samt økt åpenhet rundt økonomiske tema, også blant kvinner (Nilsen, 2021). Fra en rapport fra DNB i 2019 kom det frem at kvinner tradisjonelt representerer en mer forsiktighetsmotivert sparing, hvor de tar lavere risiko og er roligere investorer i urolige tider. Her kom det også frem at gjennomsnittskvinnen på børs invester en lavere sum enn det gjennomsnittsmannen gjør (DNB, 2019).

Kapittel 4 Metode og data

I dette kapitlet vil vi gjennomgå både våre data og vår metodebruk. Vi starter med å fremlegge vår problemstilling og forskningsspørsmål. Deretter presenterer vi vårt valg av forskningsdesign og datagrunnlag, samt hvordan dette har blitt behandlet. Deretter presenterer vi variablene vi har valgt å benytte i vår regresjonsanalyse. Avslutningsvis vil vi gjennomgå teorien rundt regresjonsanalysen og gjennomsnittsanalysen vi benytter for å besvare våre forskningsspørsmål i denne oppgaven.

4.1 Problemstilling

I denne oppgaven ønsker vi å se på spareadferden og utviklingen blant unge på 2000-tallet. Sparing er et begrep som de aller fleste av oss forholder oss til i større eller mindre grad. Kort fortalt handler sparing om å utsette et konsum. I vår analyse vil vi kun se på finansiell investering som sparing. Basert på denne problemstillingen har vi satt opp tre forskningsspørsmål. I det første forskningsspørsmålet ønsker vi å studere om noen utvalgte faktorer påvirker unges sparing. Deretter vil vi i forskningsspørsmål to undersøke hvilke trender vi klarer å kartlegge basert på unge menn og kvinners sparevaner på 2000-tallet. Til slutt vil vi i et siste forskningsspørsmål undersøke hvordan unges spareadferd samsvarer med økonomisk adferdsteori.

4.1.1 Forskningsspørsmål 1

Som det kom frem av Elin Halvorsens forskning på sparing i norske husholdninger var sparerate og sparebeløp blant annet avhengig av kjønn, sivilstatus, inntekt og alder (E. Halvorsen, 2011). Fra (Boshara et al., 2015) kom det også frem at sparing både indirekte og direkte blir påvirket av utdanning. Derfor ønsker vi å undersøke om, og eventuelt hvor mye disse faktorene påvirker sparing når vi bare ser på unge. Her vil det være interessant å se hvilke av disse faktorene som påvirker sparing mest, når det er kontrollert for de andre variablene. Målet med dette forskningsspørsmålet er å undersøke hvordan spareadferden til unge kan forklares av forskjellige faktorer som kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt.

Forskningsspørsmål 1: *Hvordan påvirkes unges spareadferd av faktorer som kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt?*

$H_0 =$ *Kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt påvirker ikke unges spareadferd*

$H_1 =$ *Kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus eller inntekt påvirker unges spareadferd*

For å undersøke hvilke faktorer som påvirker spareadferden blant unge vil vi kjøre en multipl lineær regresjonsanalyse.

4.1.2 Forskningsspørsmål 2

I de siste årene har graden av markedsføring for sparing rettet mot unge økt, som for eksempel DNB med sine DNB Ung-kampanjer. Vi har også observert et stadig voksende fokus på kvinner og deres spareholdninger. Dette har medført flere markedsføringskampanjer direkte rettet mot kvinner, som for eksempel #HunInvesterer kampanjen til DNB (Christensen, 2020). Dette er noen av årsakene til at vi ønsket å undersøke hvordan banksparing og verdipapirsparing blant unge fordelt på kjønn har utviklet seg de siste 20 årene. Plasserer unge mer, eller eventuelt mindre i noen av disse spareformene justert for inflasjon? Har forholdet mellom banksparing og verdipapirsparing utviklet seg merkbart? Hvilke forskjeller finner vi mellom menn og kvinner?

Forskningsspørsmål 2: *Hvilke trender finner vi i banksparing og verdipapirsparing blant unge menn og kvinner de siste 20 årene?*

For å besvare dette vil vi undersøke utviklingen i gjennomsnittlig sparebeløp for banksparing og verdipapirsparing, gjennomsnittlig inntekt, og prosentandel som har oppgitt at de har aksjer, fond eller begge deler. Dette gjøres for menn og kvinner på hvert av undersøkelsesårene våre mellom 2001 og 2019.

4.1.3 Forskningsspørsmål 3

Adferdsfinans har vist oss at individer ikke er rasjonelle og lar seg påvirke, enten de vil eller ikke (Ekström, 2019). Individers adferd lar seg påvirke i forskjellig grad av flere psykologiske aspekter, som vi skrev om i kapittel 3. Teoriene innen adferdsfinans er mange, men i dette forskningsspørsmålet ønsker vi å fokusere på hvordan individer påvirkes av overoptimisme, grad av selvkontroll, hyperbolsk diskontering og future value bias. Bakgrunnen for dette forskningsspørsmålet ligger i et ønske om å se hvordan unges spareholdninger er koblet opp både mot den generelle nordmann og internasjonale tall.

Forskingsspørsmål 3: *Hvordan samsvarer unges spareadferd med økonomisk atferdsteori?*

For å undersøke dette vil vi primært benytte oss av data innhentet fra Norsk Monitorundersøkelsen og EOCB-rapporten fra 2016.

4.2 Valg av forskningsdesign

Metode handler om å bruke en systematisk innsamlingsmetode for å innhente data. Dette innebærer hvordan man samler inn, organiserer, bearbeider, analyserer og tolker sosiale fakta på en systematisk måte (Halvorsen 2008, s. 20-21). Det er vanlig å skille mellom kvantitativ og kvalitativ metode, avhengig av hvilke data man trenger for å besvare problemstillingen(e) man har satt seg. Med utgangspunkt i våre problemstillinger ser vi det mest hensiktsmessig å benytte oss av kvantitativ metode.

Kvantitativ metode preges av at alle deltakerne mottar de samme spørsmålene enten om det er gjennom intervju eller spørreundersøkelser. Typisk i større undersøkelser ser man at det benyttes lukkede spørsmål for å forenkle prosessen med å analysere svarene. Dette gjør det mulig å innhente store mengder data som kan gi et representativt datasett som kan benyttes til å trekke konklusjoner om samfunnet man undersøker i sin helhet. Svakheten med standardiserte undersøkelser er at man ikke kan gå like mye i dybden som ved mer omfattende intervjuer, og man mister mer fleksibilitet. Når man gjennomfører en kvantitativ undersøkelse, er det viktig med god kjennskap til problemstillingen. Dette er fordi spørsmålene er fastsatt og stilles med det formål å besvare det forskeren ønsker å kartlegge (K. Halvorsen, 2008).

På bakgrunn av våre problemstillinger egner kvantitativ metode seg bra, ettersom det lar oss samle inn store mengder data fra hele landet. Vi besluttet også å benytte allerede utførte spørreundersøkelser. Bakgrunnen for dette valget er at dersom vi skulle foretatt en spørreundersøkelse selv, ville diversifiseringen av respondenter blitt liten. Vi hadde fort fått en overvekt av respondenter som er i vår aldersgruppe, bosatt i vår region og i en tilsvarende livssituasjon. En annen ulempe ville vært at vi ville fått langt færre respondenter enn det vi får gjennom en nasjonal kartleggingsundersøkelse. Det å basere seg på tidligere undersøkelser lar oss også innhente data over flere år. Dette er nødvendig når vi ønsker å undersøke hvordan unges sparevaner har endret seg de siste 20 årene. Ulempen ved å derimot basere forskning rundt allerede utførte spørreundersøkelser er at man må benytte seg av allerede stilte spørsmål. Dette kan gjøre at noen variabler som kunne være interessante å knytte opp mot problemstillingen ikke vil bli dekket av spørsmålene som allerede er stilt.

4.3 Datagrunnlag

Vi har basert vår analyse på data fra Norsk Monitor spørreundersøkelsen. Denne spørreundersøkelsen har blitt gjennomført av Ipsos annethvert år siden 1985. Her kartlegges nordmenns holdninger, verdier og adferd til for eksempel samfunnsliv, forbruk og kultur. Over 63.000 personer har deltatt på undersøkelsen siden dens oppstart. Respondentene blir først rekruttert gjennom et verveskjema over telefon, for så å bli tilsendt en omfattende spørreundersøkelse i posten om de er kvalifiserte. Samtlige av respondentene på spørreundersøkelsen vil få en liten gave for å delta, samt være med i trekningen av flere premier på fem og ti tusen kroner som insentiv for å delta (Ipsos).

4.4 Databehandling

Da vi i forskningsspørsmål 2 ønsker å undersøke utviklingen av sparing blant unge på 2000-tallet har vi valgt å benytte oss av de undersøkelsene som ble holdt mellom 2001 og 2019. Videre definerer vi ung som mellom 18 og 30 år, og har dermed sett på denne gruppen. Etter denne filtreringen sitter vi igjen med 6168 respondenter fordelt på ti undersøkelsesår. Oversikt over alle utvalgte spørsmål finner man som vedlegg i delkapittel 8.1. Der finner man frekvenstabeller på svar for hvert spørsmål, samt tilhørende koding av kategoriske svaralternativer i parentes. For respondenter som har oppgitt «Vet ikke» på visse spørsmål har disse dataene blitt ekskludert fra deres respektive analyser.

4.5 Variabler

Her vil vi presentere de forskjellige variablene som er benyttet i våre lineære regresjonsanalyser for å besvare forskningsspørsmål 1. Noen av disse variablene vil også benyttes for å besvare de andre forskningsspørsmålene. Som avhengige variabler har vi kjørt én lineær regresjonsanalyse opp mot banksparing og én mot verdipapirsparing. Våre forklaringsvariabler i disse analysene har vært undersøkelsesår, alder, kjønn, avsluttet utdanning, sivilstatus og bruttoinntekt. Variablene vil bli presentert med frekvenstabeller slik at svaralternativer og koding av disse variablene er redegjort for. Her er det verdt å merke seg at frekvenstabellene er basert på samtlige av de ti undersøkelsene, og følgende ikke må ilegges for mye vekt.

4.5.1 Den avhengige variabelen

I denne analysen velger vi å bruke sparing som vår avhengige variabel, da vi ønsker å se hvilke variabler som påvirker sparing blant unge. Som Keynes definerte i delkapittel 2.1, er sparing den delen av den disponible inntekten som ikke er konsumert. Det som spares i dag, vil være et fremtidig konsum. Sparing kan både finne sted gjennom finansielle investeringer og realinvesteringer. Innen finansielle investeringen kan man grovt skille mellom sparing plassert i bank og i verdipapirer. I denne analysen legger vi til rette for en definisjon av sparing som kun inkluderer finansiell sparing. Vi utelukker med andre ord realinvesteringer. Bakgrunnen for dette valget er at vi gjennom våre data ikke kan konkludere med at det er individet selv som står bak denne sparingen.

Banksparing

Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingenting (1)	335	5.4	5.9	5.9
	Inntil kr 10.000 (2)	1191	19.3	20.9	26.8
	Kr 10.000-49.999 (3)	1487	24.1	26.1	53.0
	Kr 50.000-99.999 (4)	940	15.2	16.5	69.5
	Kr 100.000-249.999 (5)	1139	18.5	20.0	89.5
	Kr 250.000-499.999 (6)	426	6.9	7.5	97.0
	Kr 500.000-1 mill. (7)	125	2.0	2.2	99.2
	Over 1 mill. (8)	47	.8	.8	100.0
	Total	5690	92.3	100.0	
Missing	Vet ikke (9)	218	3.5		
	System	260	4.2		
	Total	478	7.7		
Total		6168	100.0		

Tabell 4. 1: Omtrent hvor mye inntående på bankkonto til sammen

Frekvenstabellen viser hvor mye respondentene oppgir at de omtrent har inntående på bankkonto til sammen. Fra tabellen kan man lese at halvparten av respondentene har 50 000 kr eller mindre på bankkonto. Vi vil i 5.2.1 gå mer i dybden på hvordan denne fordelingen har utviklet seg over de ti undersøkelsene, også med hensyn til inflasjon.

Selv om de ulike intervallene i undersøkelsen ikke er konsekvente når det kommer til den økonomiske tallverdien, mener vi allikevel det er grunn til å tro at de er kontinuerlige. Dette baserer vi på grunnlag av verdifunksjonen. Verdifunksjonen tilser at jo høyere referansepunkt, i dette tilfellet beløpet på bankkonto, desto mer trengs for å gi et tilsvarende nyttenivå (Ackert & Deaves, 2010). Vi velger altså her å konkludere med at avstandene i intervallene er logiske, grunnet nivået av nytte de gir respondentene.

En av svakhetene ved variabelen er hva respondentene kan definere bankkonto som. Her kan det tenkes at noen knytter bankkonto til kontoer hvor de har ubegrenset tilgang til uttak og inntak på, mens andre også definerer BSU-konto hvor pengene står låst som en bankkonto. Følgende kan beløpsgrunnlaget variere fra individ til individ, avhengig av hvordan de har tolket spørsmålet. Vi har i denne oppgaven valgt å tolke bankkonto som brukskontoer, sparekontoer og BSU-konto, altså de bankplasseringene som ikke er investert i finansmarkedene, men som kan benyttes til konsum i fremtiden.

Verdipapirsparing

Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ingenting (1)	3523	57.1	66.0	66.0
Inntil kr 10.000 (2)	633	10.3	11.9	77.9
Kr 10.000-49.999 (3)	636	10.3	11.9	89.8
Kr 50.000-99.999 (4)	265	4.3	5.0	94.8
Kr 100.000-249.999 (5)	192	3.1	3.6	98.4
Kr 250.000-499.999 (6)	47	.8	.9	99.3
Kr 500.000-1 mill. (7)	14	.2	.3	99.6
Over 1 mill. (8)	24	.4	.4	100.0
Total	5334	86.5	100.0	
Missing				
Vet ikke (9)	533	8.6		
System	301	4.9		
Total	834	13.5		
Total	6168	100.0		

Tabell 4. 2: Omtrent inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen

Frekvenstabellen viser hvor mye respondentene omtrent har innestående på fondssparing og verdipapirsparing. Fra tabellen kan man lese at blant de som benytter seg av sparing i verdipapirer og fond, oppgir nesten 90% av respondentene at de har under 50 000 kr investert her. Her vil vi også gå mer i dybden på hvordan disse tallene har utviklet seg for hvert undersøkelsesår i delkapittel 5.2.1. I likhet med tabell 4.1, banksparing, velger vi også her å anta at intervallene er kontinuerlige og logiske, grunnet nyttenivået.

Som for banksparing finner vi her samme svakhet om tolkning av spørsmålet, men til en litt lavere grad. Respondentene kan ha en ulik oppfatning på hva som inngår i definisjonen av fondssparing og verdipapirer, men vi velger å tro at spørsmålet er såpass presist at dette ikke er et stort problem. I denne oppgaven definerer vi denne sparingen som alle former for investering i finansmarkedene, som aksjer, fond, obligasjoner osv.

4.5.2 Forklaringsvariablene

Ut fra delkapittel 4.1.1 så man at vi ønsker å bruke kjønn, utdanning, alder, inntekt og sivilstatus som våre forklaringsvariabler. Årsaken til at vi har valgt disse variablene er basert på at vi ser på de som potensielle påvirkningsfaktorer for spreadferden i vårt segment. Forklaringsvariabler er variabler som vi ønsker å undersøke for å se om de kan forklare, og eventuelt til hvilken grad, de avhengige variablene presentert i delkapittelet ovenfor.

Det skal nevnes at det er andre variabler fra Ipsos-undersøkelsen som kunne vært aktuelle, men som vi har valgt å ekskludere fra vår analyse. Dette har vi gjort ettersom vi mente flere av de hadde en upresis spørsmålsformulering. Variabler som målte risikopreferanser og finansiell kunnskap hadde også vært interessant for oss, men vi har ikke hatt muligheten til å hente inn informasjon på dette gjennom Ipsos-undersøkelsen.

Undersøkelsesår

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2001	697	11.3	11.3	11.3
2003	578	9.4	9.4	20.7
2005	417	6.8	6.8	27.4
2007	217	3.5	3.5	31.0
2009	554	9.0	9.0	39.9
2011	414	6.7	6.7	46.6
2013	726	11.8	11.8	58.4
2015	866	14.0	14.0	72.5
2017	725	11.8	11.8	84.2
2019	974	15.8	15.8	100.0
Total	6168	100.0	100.0	

Tabell 4. 3: Undersøkelsesår

I denne oppgaven vil vi se på utviklingen av sparing på 2000-tallet. Ettersom vi undersøker utviklingen, er det viktig at vi klarer å fange opp tidsavhengige effekter. Ved å inkludere år som dummy variabler kan vi dermed fange opp for eksempel konjunkturer (Wooldridge, 2012). Vi har valgt å bruke 2019 som referanseår, og følgende inkludert dummyvariabler for de andre årene. Sett ut fra frekvenstabellen ser man at det jevnt over har vært relativt mange deltakere. Undersøkelsen fra 2007 skiller seg litt ut da det er den undersøkelsen med færrest respondenter på 217, noe som er nesten halvparten av det nest laveste undersøkelsesåret. I de senere år ser man også en markant økning i antall respondenter som har svart på undersøkelsen. Gjennomsnittlig har man ca. 617 respondenter årlig.

Alder

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18	462	7.5	7.5	7.5
19	435	7.1	7.1	14.5
20	423	6.9	6.9	21.4
21	428	6.9	6.9	28.3
22	580	9.4	9.4	37.7
23	683	11.1	11.1	48.8
24	550	8.9	8.9	57.7
25	449	7.3	7.3	65.0
26	338	5.5	5.5	70.5
27	400	6.5	6.5	77.0
28	460	7.5	7.5	84.4
29	475	7.7	7.7	92.1
30	485	7.9	7.9	100.0
Total	6168	100.0	100.0	

Tabell 4. 4: Alder

Alderen til respondenten vil forklare hvor i livsløpet han eller hun befinner seg. Segmentet vi har benyttet i vår regresjonsanalyse er respondentene i alderen 18 - 30 år.

Frekvenstabellen viser et jevnt nivå på antall respondenter i ulike aldre. Det skal derimot nevnes at aldrene 22 og 23 år er litt sterkere representert, men ikke noe vi anser som bemerkelsesverdig høyt. Gjennomsnittlig alder på respondenten ligger på rundt 24 år.

Kjønn

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Mann (1)	2583	41.9	41.9	41.9
Kvinne (2)	3585	58.1	58.1	100.0
Total	6168	100.0	100.0	

Tabell 4. 5: Kjønn

Kjønn defineres i denne oppgaven som mann eller kvinne. Ut fra den deskriptive statistikken ser man at det representeres flere kvinnelige respondenter enn mannlige.

I vår regresjonsanalyse har vi kontrollert for kjønn noe som gjør at denne skjeve fordelingen ikke har betydning for resultatet. Da variabelen er kategorisk har vi kodet om svaralternativene til nominelle verdier. Mann defineres som 1 og kvinne defineres som 2.

Utdanningsnivå

Hva er din høyeste avsluttede utdanning?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Folkeskole/ Framhaldsskolenivå (Inntil 8 års skolegang) (1)	15	.2	.2	.2
Ungdomsskole/ Realskolenivå (9-10 års skolegang) (2)	463	7.5	7.5	7.8
Videregående skole/ Gymnasnivå (11-13 års skolegang) (3)	3146	51.0	51.0	58.8
Høyskole/Universitet, lavere nivå (Bachelor, Cand.mag, yrkesutdanning uten sivil...grad, f.eks. Sykepleier, Lærer) (4)	2153	34.9	34.9	93.7
Høyskole/ Universitet, høyere nivå (Master, Hovedfag, yrkesutdanning med sivil....grad, f.eks. Sivilingeniør) (5)	387	6.3	6.3	100.0
Total	6164	99.9	100.0	
Missing System	4	.1		
Total	6168	100.0		

Tabell 4. 6: Høyeste avsluttede utdanning

Utdanningsvariabelen fordeles etter hvor mange års skolegang respondenten har avsluttet. Variabelen er delt inn i folkeskole, ungdomsskole, videregående skole, høyskole/universitet lavere nivå og høyskole/universitet høyere nivå. Man ser et klart flertall av antall respondenter som enten har fullført videregående som høyeste utdanning, eller har fullført lavere nivå ved høyskole/ universitet. Også denne variabelen har blitt kodet om fra kategorisk til nominell for å kunne gjennomføre en regresjonsanalyse, dette ved økende verdi for økt avsluttet utdanning.

Sivilstatus

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Gift	739	12.0	12.1	12.1
	Samboer	1776	28.8	29.0	41.1
	Ugift/Aldri vært gift	3604	58.4	58.9	100.0
	Total	6119	99.2	100.0	
Missing	Tidligere gift/Separert/Fraskilt	40	.6		
	Enke/Enkemann	2	.0		
	System	7	.1		
	Total	49	.8		
Total		6168	100.0		

Tabell 4. 7: Sivilstatus

Vi ser her at flestparten av respondentene er ugifte med 58,4%, etterfulgt av 28,8% som er samboere. Andelen som er gift er bare på 12%. Vi har valgt å ekskludere respondentene som er tidligere gift og de som er enke/enkemann da disse bare utgjør 0,6% av respondentene. Dette lar oss inkludere en dummyvariabel for om de er gift, og en dummyvariabel for om de er separert. Noe som lar oss se hvor mye sparing øker eller synker i modellen når man sammenligner respondentene som er ugift med de som er gift eller samboere.

Inntekt

Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Inntil kr. 100.000 (1)	1902	30.8	32.1	32.1
	Kr. 100.-199.000 (2)	1163	18.9	19.6	51.8
	Kr. 200.-299.000 (3)	986	16.0	16.7	68.4
	Kr. 300.-399.000 (4)	784	12.7	13.2	81.7
	Kr. 400.-499.000 (5)	577	9.4	9.7	91.4
	Kr. 500.-599.000 (6)	282	4.6	4.8	96.2
	Kr. 600.-799.000 (7)	156	2.5	2.6	98.8
	Kr. 800.-999.000 (8)	38	.6	.6	99.5
	Kr. 1 mill. - 1.5 mill. (9)	27	.4	.5	99.9
	Kr. 1,5 mill - 2 mill. (10)	2	.0	.0	100.0
	Mer enn kr. 2 mill. (11)	2	.0	.0	100.0
	Total	5919	96.0	100.0	
Missing	System	249	4.0		
Total		6168	100.0		

Tabell 4. 8: Brutto samlede inntekt pr. år

Inntekten baseres på respondentens personlige brutto samlede inntekt per år. Den deskriptive statistikken forteller oss at gjennomsnittlig samlet personlig brutto inntekt per år er befinner seg innen intervallet 200.000 kr til 299.000 kr. Man ser også at omtrent halvparten av respondentene har under 200.000 kr som samlet brutto inntekt per år. Dette kan tyde på at mange i vårt segment ikke er i full jobb enda, og befinner seg i en studiesituasjon. I denne analysen må man ta hensyn til at det kan ha oppstått feil da det ikke er sikkert at folk konkret vet sin brutto inntekt. Vi vil i delkapittel 5.2.1 undersøke hvordan inntekten har utviklet seg de siste 20 årene sammenlignet med inflasjon.

I likhet med intervallene i våre avhengige variabler, delkapittel 4.5.1, velger vi for variabelen inntekt, å anta at intervallene er logiske og kontinuerlige. Dette baserer vi igjen på verdifunksjonen.

4.6 Regresjon

Etter at man har samlet inn data, må man analysere disse dataene slik at man kan trekke noen konklusjoner knyttet opp mot problemstillingen(e). For å undersøke hvilke variabler som påvirker sparing i forskningsspørsmål 1 har vi valgt å benytte oss av multippel lineær regresjon. Lineær regresjon har den fordel at resultatene er intuitive og lette å tolke, sammenlignet med mer kompliserte regresjonsmetoder. Det er derimot visse kriterier for at lineær regresjon skal gi oss et virkelighetsreelt bilde, noe vi kommer tilbake til. Dette delkapittelet tar utgangspunkt i (James et al., 2013), om ikke annet er oppgitt.

Gjennom lineær regresjon ønsker man å undersøke om en eller flere forklaringsvariabler (X_p) har en signifikant påvirkning på en avhengig variabel (Y), og eventuelt hvor mye. Dette gjøres ved å estimere en lineær linje som oftest ved hjelp av minste kvadraters metode (OLS). Her finner man den linjen som passer best til å beskrive dataene man har på de utvalgte variablene. Den linjen som passer best, vil være den linjen som minimerer summen av samtlige kvadrerte avstander mellom alle datapunktene og den estimerte linjen. Har man bare sett på én avhengig- og én forklaringsvariabel, vil dette gi oss følgende lineære linje:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \epsilon$$

Formel 4. 1: Lineær linje

Her vil regresjonskonstanten β_0 gi sitt beste estimat på hvilken verdi den avhengige variabelen Y vil ta om forklaringsvariabelen X holdes til null. Regresjonskoeffisienten β_1 vil derimot gi sitt beste estimat på hvor mye Y vil øke eller reduseres, gitt en endring av én skalaenhet i forklaringsvariabel X. Det siste leddet ϵ , er et feilledd som fanger opp variasjonen i den avhengige variabelen som ikke forklares av forklaringsvariabelen, da det faktiske forholdet mest sannsynlig ikke vil være perfekt lineært. For den estimerte regresjonslinjen vil dette feilleddet ta en verdi av tilnærmet null, da det er basert på avstandene mellom alle datapunktene og den estimerte linjen.

Prinsippet blir for det meste likt om man introduserer flere forklaringsvariabler samtidig. Den multiple regresjonsmodellen ser ut som følger:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_p X_p + \epsilon$$

Formel 4. 2: Multipl regressjonsmodell

Regresjonskonstanten β_0 og feilleddet ϵ har her samme tolkning som i den enkle modellen. Her vil derimot regresjonskoeffisientene si hvor mye Y forventes å øke når den tilhørende forklaringsvariabelen X endres med én skalaenhet, kontrollert for de andre forklaringsvariablene i modellen. I en enkel lineær modell kan variablene, som for eksempel alder og sparing, ha en lineær sammenheng. Dersom man derimot kontrollerer

for flere variabler kan det vise seg at for eksempel det er inntekt og ikke alder som forklarer denne sammenhengen.

Da oppgaven har basert seg på observasjoner fordelt over flere år vil det være ønskelig å fjerne hendelsene som avhenger av året og ikke de andre variablene. Dette kan gjøres ved hjelp av dummyvariabler, i dette tilfellet for år. Her vil man lage en dummyvariabel for hvert av årene utenom et, noe som vil bli vårt referanseår. I hver dummyvariabel vil man holde respondentene fra det respektive året som verdien 1, mens alle andre år vil få verdien 0. Inkluderer man samtlige av disse dummyvariablene i regresjonsanalysen vil man få en lineær linje som gjelder for referanseåret, og koeffisientene på dummyvariablene vil være den justeringen man må gjøre til denne linjen om man ser på et av de andre årene. Dummyvariabler vil også bli benyttet for sivilstatus, hvor vi inkluderer en dummyvariabel for gift, og en for samboer, slik at ugift blir referansen.

Regresjonsligningene våre for hvilke faktorer som påvirker banksparing og verdipapirsparing vil da ta følgende form:

$$\begin{aligned} Y_{\text{Banksparing}} / Y_{\text{Verdipapirsparing}} &= \beta_0 + \beta_1 x_{Kj\ddot{o}nn} + \beta_2 x_{Alder} + \beta_3 x_{Utdannelse} + \beta_4 x_{Gift} + \beta_5 x_{Samboer} \\ &+ \beta_6 x_{Inntekt} + \beta_7 x_{D2001} + \beta_8 x_{D2003} + \beta_9 x_{D2005} + \beta_{10} x_{D2007} + \beta_{11} x_{D2009} \\ &+ \beta_{12} x_{D2011} + \beta_{13} x_{D2013} + \beta_{14} x_{D2015} + \beta_{15} x_{D2017} \end{aligned}$$

Formel 4. 3: Regresjonsligning

For at lineær regresjon skal kunne benyttes er det viktig at forklaringsvariablene ikke er for sterkt korrelerte. Er to forklaringsvariabler tilnærmet perfekt korrelerte vil man ikke kunne skille hvilken av disse variablene som forklarer en sammenheng med den avhengige variabelen. Her bør ikke korrelasjonen mellom to variabler være større enn 0,9 og helst en god del lavere (Ringdal 2007, s.408). Korrelasjonstabellene i tabell 8.2.6 og tabell 8.2.12 viser at ingen av korrelasjonsverdiene mellom variablene våre er i nærheten av 0,9, og følgende vil ikke multikollinearitet være et problem.

Andre krav for å kjøre en lineær regresjon omhandler at dataene skal være normalfordelte og at det er en lineær sammenheng mellom X og Y variablene. Ettersom vi har benyttet oss av data fra Norsk Monitor-undersøkelsen, antar vi at vårt segment har en høy grad av

representativitet. Samtidig har undersøkelsene et høyt antall respondenter, refererer til vedlegg 8.1.1. Dette gir oss et grunnlag for å anta at våre data er tilnærmet normalfordelte.

Det vil også være viktig at man har kodet dataene til de forskjellige variablene på en slik måte at de kan brukes i regresjonsanalysen. Dette betyr at vi må kode om kategoriske data til tallverdier i et intervall. Dette lar oss kjøre regresjoner på disse kategoriske dataene som f.eks. kjønn eller høyest avsluttede utdanning opp mot sparing, og se hvor mye sparing er forventet å øke/synke med en økning av en skalaenhet i en av disse variablene.

For å teste hypotesene stilt i oppgaven ønsker vi å sjekke om koeffisientene til de forskjellige forklaringsvariablene er statistisk signifikante. Dette kan gjøres ved en T-test hvor man finner p-verdien til de forskjellige koeffisientene. Her forkastes nullhypotesen gitt at p-verdien til forklaringsvariabelen er lavere enn et valgt signifikansnivå (α), ofte på 0,05 (5%).

$$H_0 : \beta_1 = 0 \quad , \text{ forkastes hvis } p < \alpha$$
$$H_1 : \beta_1 \neq 0$$

Forkastes nullhypotesen ved et signifikansnivå på 5% kan dette tolkes som at regresjonskoeffisienten ved minst en 95% sannsynlighet vil ha en signifikant påvirkning på den avhengige variabelen. Er derimot p-verdien høyere enn signifikansnivået vil vi beholde nullhypotesen, da vi ikke med en 95% sannsynlighet kan konkludere med at forklaringsvariabelen har en påvirkning på den avhengige variabelen, grunnet i at den både kan være negativ, null og positiv.

For å tolke hvor passende modellen er for å beskrive den avhengige variabelen bruker vi den multiple korrelasjonskoeffisienten, R^2 . Denne verdien forteller oss hvor mye av variansen i den avhengige variabelen som kan forklares av forklaringsvariablene. Ut av regresjonsanalysen får man også en justert R^2 -verdi som bare baserer seg på de forklaringsvariablene som er signifikante, og følgende vil gi et mer reelt bilde av hvor passende modellen er.

4.7 Sammenligninger over tid

I forskningsspørsmål 2 hvor vi ønsker å undersøke hvilke trender vi finner i spreadferden til unge menn og kvinner de siste 20 årene vil vi undersøke hvordan gjennomsnittsverdiene på noen utvalgte variabler har utviklet seg. Her vil gjennomsnittsverdiene på respondentenes svar regnes ut for hvert undersøkelsesår splittet opp i kjønn. Dette vil så representeres i linjediagram for å illustrere hvordan den generelle trenden og forholdet mellom kvinner og menn har utviklet seg (Few, 2014)

I de variablene hvor det har blitt benyttet kronebeløp om sparing og inntekt vil en direkte sammenligning mellom flere år ikke være særlig nyttig. En respondent som sparte 100 NOK i bank i 2001, ville ha spart ca. 140 NOK i 2019 om man inkluderte inflasjonen mellom disse årene, alt annet holdt likt (SSB, n.d.). Følgende for å undersøke om trendene i disse årene tyder mot en høyere eller lavere grad av sparing må vi inkludere inflasjon. For å gjøre dette velger man et referanseår som blir tilegnet samme verdi som respondentenes verdi det året. Deretter vil verdien i dette referanseåret multipliseres opp mot inflasjonsraten som har funnet sted mellom de to forskjellige undersøkelsesårene. Dette gir oss en justert verdi som sier hvor mye man kunne forventet at sparingen skulle vært i det nye undersøkelsesåret, alt annet holdt likt (Thompson, 2009). Er respondentenes verdi høyere enn den inflasjonsjusterte verdien tyder dette på at graden av sparing har økt dette året.

4.8 Validitet og reliabilitet

Validitet handler om i hvor stor grad man kan trekke en gyldig slutning ut fra resultatene. Den forteller altså hvor mye vi kan stole på resultatene. Vi skiller mellom intern og ekstern validitet. Intern validitet forklares av R^2 -verdien, altså i hvor stor grad forklaringsvariablene kan knyttes opp mot den avhengige variabelen. Ekstern validitet handler om i hvor stor grad resultatet kan generaliseres. En god metode for å bidra til en høy ekstern validitet er å ha et representativt utvalg (Ringdal, 2007).

Reliabiliteten forteller hvor nøyaktige målingene er. Høy reliabilitet kjennetegnes av tre viktige faktorer;

1. Samme resultat kan presenteres flere ganger basert på de samme målene
2. Man kan finne like observasjoner
3. Tydelig bilde av hvordan slutningene basert på dataene er trukket

(Ringdal, 2007)

Respondenter som har vært ufokuserte eller distraherete under besvarelsen eller spørsmål som ikke har hatt en entydig tolkning, kan være med på å redusere reliabiliteten til resultatene.

Kapittel 5 Resultater og analyse

I dette kapitlet vil vi utføre våre utvalgte analysemetoder for å besvare våre forskningsspørsmål. Vi starter med å gjennomføre våre analyser og presentere de viktigste funnene for hvert forskningsspørsmål. Deretter vil vi knytte disse funnene opp mot tidligere nevnt teori og empiri, og undersøke hvordan disse samsvarer.

5.1 Forskningsspørsmål 1

Det første forskningsspørsmålet vi ønsker å besvare er som følger:

Hvordan påvirkes unges spareadferd av faktorer som kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt?

$H_0 =$ Kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus og inntekt påvirker ikke unges spareadferd

$H_1 =$ Kjønn, alder, utdanningsnivå, sivilstatus eller inntekt påvirker unges spareadferd

Her vil vi kjøre en multippel lineær regresjonsanalyse mot hver av våre to avhengige variabler, banksparing og verdipapirsparing, som presentert i 4.5.1. Undersøkelsesår, alder, kjønn, avsluttet utdanningsnivå, sivilstatus og bruttoinntekt som presentert i 4.5.2 blir brukt som forklaringsvariabler. Vi har for enkelthetsens skyld antatt en lineær sammenheng mellom variablene, men gjør oppmerksom på at dette ikke nødvendigvis er tilfellet for alle. All regresjon for dette forskningsspørsmålet har blitt gjennomført i SPSS Statistics.

5.1.1 Regresjonsanalyse - Banksparing

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.423 ^a	.179	.177	1.374	2.002

a. Predictors: (Constant), Dummy 2017, Hva er din høyeste avsluttede utdanneelse?, Dummy 2007, kjønn, Dummy 2005, Dummy 2011, Dummy Samboer, Dummy 2009, Dummy 2003, Dummy 2001, Dummy Gift, Dummy 2013, Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?, Dummy 2015, Alder

b. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntestående på bankkonto til sammen?

Tabell 5. 1: Model summary - Banksparing

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	3.380	.157		21.494	.000	3.072	3.689
kjønn	-.246	.039	-.080	-6.305	.000	-.322	-.169
Alder	-.018	.007	-.044	-2.491	.013	-.033	-.004
Hva er din høyeste avsluttede utdanneelse?	.352	.032	.169	11.158	.000	.291	.414
Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	.148	.013	.176	11.607	.000	.123	.173
Dummy Gift	-.129	.065	-.028	-1.991	.047	-.255	-.002
Dummy Samboer	-.167	.045	-.050	-3.731	.000	-.255	-.079
Dummy 2001	-1.197	.076	-.247	-15.694	.000	-1.347	-1.048
Dummy 2003	-1.122	.079	-.216	-14.242	.000	-1.277	-.968
Dummy 2005	-.978	.088	-.160	-11.173	.000	-1.150	-.807
Dummy 2007	-.887	.111	-.107	-8.023	.000	-1.104	-.671
Dummy 2009	-.626	.078	-.119	-8.012	.000	-.780	-.473
Dummy 2011	-.600	.085	-.101	-7.049	.000	-.766	-.433
Dummy 2013	-.264	.071	-.057	-3.705	.000	-.404	-.124
Dummy 2015	-.214	.068	-.049	-3.136	.002	-.348	-.080
Dummy 2017	-.118	.071	-.025	-1.658	.097	-.258	.022

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntestående på bankkonto til sammen?

Tabell 5. 2: Koeffisienter - Banksparing

Modellen har en justert R^2 -verdi på 0,177. Dette betyr at 17,7% av variansen i banksparing forklares av de signifikante forklaringsvariablene. Det er benyttet et signifikansnivå på 5%. Dermed vil koeffisienter med en p-verdi på over 0,05 ikke være signifikante.

Konstantleddet i modellen er på 3.380.

Kjønn har en regresjonskoeffisient på -0,246. Vi minner på at menn er kodet som 1 og kvinner som 2. Dette kan tolkes som at oppspart beløp på bankkonto vil synke med 0,246 skalaenheter når man ser på kvinner sammenlignet med menn.

Alder har en regresjonskoeffisient på -0,018. Banksparing synker altså en liten grad når man blir eldre i vårt aldersintervall på 18 til 30 år.

Høyest avsluttede utdanning har en regresjonskoeffisient på 0,352. Banksparing øker ved en høyere grad av avsluttet utdanning.

Bruttoinntekt har en regresjonskoeffisient på 0,148. Banksparing øker altså ved en økning i inntekt.

Når det kommer til sivilstatus så synker banksparing med 0,129 om man er gift, og med 0,167 om man er samboer, sammenlignet med om man er ugift.

Dummyvariablene for år har regresjonskoeffisienter mellom -1,197 og -0,118. Disse verdiene går nærmere mot null for hvert år. Dette tyder på at det blir spart et høyere beløp på bankkonto for hvert år. Koeffisienten for 2017 er ikke signifikant da man her har en p-verdi på 0,097.

Formel 4.3 i delkapittel 4.6 vil dermed ta følgende form for banksparing:

$$\begin{aligned} Y_{\text{Banksparing}} = & 3,380 - 0,264 x_{\text{Kjønn}} - 0,018 x_{\text{Alder}} + 0,352 x_{\text{Utdanning}} - 0,129 x_{\text{Gift}} \\ & - 0,167 x_{\text{Samboer}} + 0,148 x_{\text{Inntekt}} - 1,197 x_{D2001} - 1,122 x_{D2003} \\ & - 0,978 x_{D2005} - 0,887 x_{D2007} - 0,626 x_{D2009} - 0,600 x_{D2011} \\ & - 0,264 x_{D2013} - 0,214 x_{D2015} \end{aligned}$$

Formel 1: Regresjonsligning – Banksparing

5.1.2 Regresjonsanalyse - Verdipapirsparing

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.238 ^a	.057	.054	1.235	1.951

a. Predictors: (Constant), Dummy 2017, Hva er din høyeste avsluttede utdanning?, Dummy 2007, Dummy 2005, kjønn, Dummy 2011, Dummy Samboer, Dummy 2009, Dummy 2003, Dummy 2001, Dummy Gift, Dummy 2013, Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?, Dummy 2015, Alder

b. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden innestående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

Tabell 5. 3: Model summary - Verdipapirsparing

Model		Coefficients ^a						
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	2.593	.147		17.636	.000	2.305	2.881
	kjønn	-.154	.036	-.060	-4.254	.000	-.225	-.083
	Alder	-.023	.007	-.066	-3.408	.001	-.036	-.010
	Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	.031	.029	.017	1.052	.293	-.026	.087
	Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	.091	.012	.128	7.717	.000	.068	.114
	Dummy Gift	-.116	.059	-.030	-1.955	.051	-.233	.000
	Dummy Samboer	-.054	.041	-.020	-1.312	.190	-.135	.027
	Dummy 2001	-.532	.070	-.134	-7.596	.000	-.669	-.394
	Dummy 2003	-.550	.072	-.129	-7.599	.000	-.691	-.408
	Dummy 2005	-.562	.081	-.111	-6.917	.000	-.721	-.403
	Dummy 2007	-.345	.102	-.050	-3.380	.001	-.545	-.145
	Dummy 2009	-.510	.073	-.115	-6.976	.000	-.654	-.367
	Dummy 2011	-.520	.079	-.105	-6.614	.000	-.674	-.366
	Dummy 2013	-.489	.067	-.124	-7.318	.000	-.621	-.358
	Dummy 2015	-.426	.064	-.115	-6.652	.000	-.552	-.301
	Dummy 2017	-.129	.067	-.032	-1.922	.055	-.260	.003

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden innestående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

Tabell 5. 4: Koeffisienter - Verdipapirsparing

Modellen har en justert R^2 -verdi på 0,054. Dette betyr at 5,4% av variansen i verdipapirsparing forklares av de signifikante forklaringsvariablene. Det er benyttet et signifikansnivå på 5%. Dermed vil koeffisienter med en p-verdi på over 0,05 ikke være signifikante.

Konstantleddet i modellen er på 2.593.

Kjønn har en regresjonskoeffisient på -0,154. Dette kan tolkes som at oppspart beløp i verdipapirer vil synke med 0,154 skalaenheter når man ser på kvinner sammenlignet med menn.

Alder har en regresjonskoeffisient på -0,023. Verdipapirsparing synker altså en liten grad når man blir eldre i vårt aldersintervall på 18 til 30 år.

Høyest avsluttede utdanning har en regresjonskoeffisient på 0,031. Men her er p-verdien på 0,293, og følgende kan man ikke konkludere med at utdanning påvirker verdipapirsparing i vår modell.

Bruttoinntekt har en regresjonskoeffisient på 0,091. Sparing i verdipapirer øker altså ved en økning i inntekt.

Når det kommer til sivilstatus så synker sparing i verdipapirer med 0,116 om man er gift, og med 0,054 om man er samboer, sammenlignet med om man er ugift. Disse verdiene er derimot ikke signifikante med respektive 0,051 og 0,190 i p-verdi, og følgende kan ikke sivilstatus forklare verdipapirsparing i vår modell.

Dummyvariablene for år har regresjonskoeffisienter mellom -0,562 og -0,129. I motsetning til modellen for banksparing, er det ikke her et klart mønster på disse koeffisientene.

Koeffisienten for 2017 er ikke signifikant da man her har en p-verdi på 0,055.

Formel 4.3 i delkapittel 4.6 vil dermed ta følgende form for verdipapirsparing:

$$\begin{aligned} Y_{\text{verdipapirsparing}} &= 2,593 - 0,154 x_{Kj\ddot{o}nn} - 0,023 x_{Alder} + 0,091 x_{Inntekt} - 0,532 x_{D2001} \\ &\quad - 0,550 x_{D2003} - 0,562 x_{D2005} - 0,345 x_{D2007} - 0,510 x_{D2009} \\ &\quad - 0,520 x_{D2011} - 0,489 x_{D2013} - 0,426 x_{D2015} \end{aligned}$$

Formel 5. 1: Regresjonsligning - Verdipapirsparing

5.1.3 Forskningsresultat

Regresjonsanalysen for banksparing som vi gjennomførte i delkapittel 5.1.1, viser at alle våre utvalgte forklaringsvariabler i en større eller mindre grad påvirker banksparing blant unge. Herav fant vi alle variablene som signifikante. I regresjonsanalysen som vi gjennomførte i delkapittel 5.1.2 for verdipapirsparing, så man at ikke alle forklaringsvariablene var signifikante. Herunder sivilstatus og utdanningsnivå. Dette fører til at vi ikke med en 95% sikkerhet kan bekrefte at disse variablene påvirker unges verdipapirsparing.

Gjennom vår modell ser man at beløpsmessig sparer unge kvinner mindre enn unge menn både når det kommer til banksparing og verdipapirsparing, kontrollert for de andre variablene. Dette er i samsvar med resultatene som kom frem i delkapittel 3.3, hvor det kom frem at menn sparte mer enn kvinner og hadde en høyere sparerate (E. Halvorsen, 2011). Det er viktig poengtere at referansen til delkapittel 3.3 gjelder et alderssegment på 18 til 70 år. Våre resultater tyder dermed på at vi finner de samme tendensene også mellom unge menn og kvinner. Gjennom vår analyse ser man at forskjellene mellom de ulike kjønnene i oppspart beløp er større innen banksparing enn det er i verdipapirsparing.

Når det kommer til variabelen som omhandler alder, ser man at det med små marginer synker både på verdipapirsparing og banksparing når alderen øker. Dette er ikke i tråd med statistikken fra Halvorsen, som viste et økende sparebeløp frem til pensjonsalder (E. Halvorsen, 2011). I denne regresjonsanalysen ser man at det ikke er alder i seg selv som er en særlig forklarende faktor, men at det er andre faktorer som kan forklare unge menn og kvinners sparing. Slike andre faktorer kan for eksempel være utdanning og inntekt som ofte øker med alderen. I denne oppgaven har vi benyttet oss av lineær regresjon, noe som betyr at vi har forventet en lineær sammenheng. En annen mulig årsak til at alder i vår

analyse ikke fremstår som en særlig forklarende faktor, kan derfor handle om at sammenhengen med sparing ikke nødvendigvis i vårt segment har en lineær sammenheng.

Når det i regresjonsanalysen ble målt for hvordan utdanningsnivå påvirker sparingen, var det kun for banksparing vil ble presentert et signifikant resultat. Gjennom Boshara et al. (2015) har man sett at utdannelse er sterkt koblet til sparing både indirekte og direkte i form av økt inntekt og formue, økt finansiell kunnskap og diversifisering av investeringsporteføljen. En årsak til at utdannelse ikke er signifikant for verdipapirsparing, kan handle om at effekten av økt utdannelse ikke har fått tid til å manifestere seg fullt ut, da mange fortsatt er i utdannelsesløpet.

Inntekt viser seg å være signifikant for sparing både når det kommer til banksparing og verdipapirsparing. Regresjonsanalysen bekrefter at ved økt inntekt øker også unges sparebeløp i disse spareformene. Vi finner at banksparing øker i større grad enn verdipapirsparing ved økt inntekt.

Gjennom Halvorsens undersøkelse, delkapittel 3.3, så man at sivilstatus fikk betydning for sparemønsteret. I undersøkelsen ble det konkludert med at spareraten ble preget av individers sivilstatus, hvor ugifte sparere mer enn de i ekteskap eller samboerskap (E. Halvorsen, 2011). På bakgrunn av dette ble vi interessert i å studere hvordan unges sivilstatus reflekterte i deres sparevaner. Grunnet vårt relativt unge segment og upresise spørsmålsformuleringer fra Ipsos-undersøkelsen valgte vi å ekskludere barn, og fokusere på om de unge var samboere, ektefeller eller ugift. Resultatet for verdipapirsparing var ikke signifikant. Dette kan være grunnet i at vårt segment er såpass ungt at effekten av ekteskap eller samboerskap ikke har påvirket i den grad man skulle tro. Det viste seg derimot i regresjonsanalysen at unges sivilstatus påvirker banksparing. Man så at dersom respondenten var gift eller i samboerskap opplevde man en redusert sparing sammenlignet med de som var ugift. Denne reduserte banksparing kan muligens knyttes opp til at samboere og gifte, sammenlignet med ugifte, kan ha høyere utgifter som følge av barn eller innkjøp av bolig og følgende har deres totale banksparing blitt redusert.

Gjennom å benytte oss av dummyvariabler for undersøkelsesår i denne regresjonsanalysen har vi fått et lite bilde av hvordan utviklingen av sparingen har vært i de årene vi har målt. For banksparing ser man en konstant økende trend for hvert år, mens for verdipapirsparingen er trenden noe mer svingende.

Gjennom vår regresjonsanalyse for banksparing ser man at alle våre forklaringsvariabler påvirker denne sparingen. Vi kan dermed si at vår H_1 hypotese, om at en eller flere av våre utvalgte forklaringsvariabler har en påvirkning på unges banksparing, stemmer.

Gjennom vår regresjonsanalyse for verdipapirsparing, ser man derimot en litt annerledes situasjon. Dette fordi at resultatene viser at utdanningsnivå og sivilstatus ikke er signifikante. Allikevel kan vi konkludere med at H_1 hypotesen bekreftes ettersom de resterende forklaringsvariablene påvirker verdipapirsparingen.

Når det kommer til banksparing ser man at 17,7% av variansen kan forklares av våre signifikante forklaringsvariabler. For verdipapirsparing er dette tallet en god del lavere, ettersom det her er 5,4%. Dette betyr at for både banksparing og verdipapirsparing er det mange forklaringsvariabler som ikke har blitt benyttet i vår analyse, som kunne styrket disse modellene om de var inkludert. Det vil også være viktig å ta hensyn til at dersom vi hadde inkludert flere signifikante forklaringsvariabler, kunne våre utvalgte forklaringsvariabler hatt drastisk annerledes verdier. Eksempler på slike variabler kunne vært antall barn, finansiell kunnskap, risikopreferanser og gjeldsnivå, hvor vi tror alle disse faktorene kunne bidratt til et annet resultat. Disse variablene har ikke blitt inkludert da Ipsos-undersøkelsen har hatt for upresise spørsmålsformuleringer eller at variablene ikke har blitt dekket.

5.2 Forskningsspørsmål 2

Vårt andre forskningsspørsmål handler om å kartlegge hvilke trender vi finner ved banksparing og verdipapirsparing blant unge menn og kvinner. Det andre forskningsspørsmålet vi ønsker å undersøke er som følger:

Hvilke trender finner vi i banksparing og verdipapirsparing blant unge menn og kvinner de siste 20 årene?

Her vil vi presentere diagrammer som viser hvordan de ulike kjønnene historisk har plassert sparepenger i banksparing og verdipapirsparing, basert på data fra Ipsos-undersøkelsen. Vi legger da gjennomsnittsverdiene for hvert år som grunnlag. Hvor det er snakk om kronebeløp vil det også inkluderes KPI-justerte verdier basert på 2001 som basisår. Her har alle gjennomsnittene og grafene blitt produsert i Excel.

5.2.1 Analyse

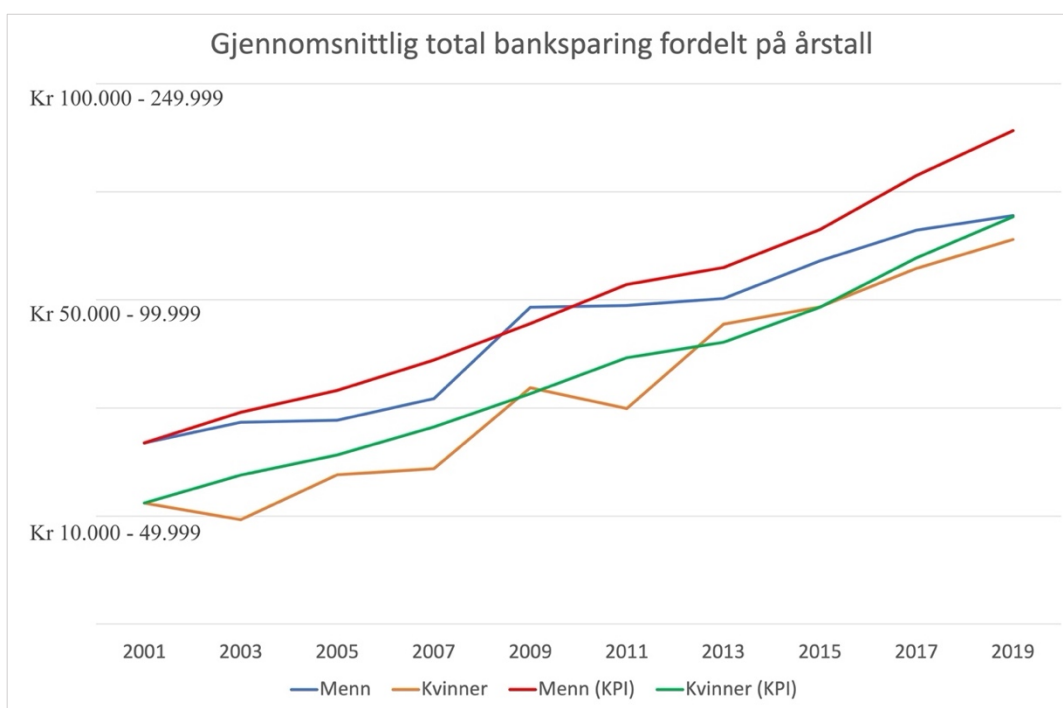

Diagram 5. 1: Gjennomsnittlig total banksparing fordelt på årstall, basert på vedlegg 8.3.2

Diagram 5.1 viser den gjennomsnittlige totale banksparingen fordelt på årstall mellom kvinner og menn. Når vi kun ser på spareutviklingen basert på kjønn ser man at stigningen mellom de ulike kjønnene har fulgt hverandre ganske jevnt. Likevel ser man at menn har hatt et litt høyere beløp på bankkonto enn kvinner hvert undersøkelsesår. Trenden i de første undersøkelsesårene viser at sparingen til kvinner og menn følger omtrent de samme konjunktorene i spareutviklingen. Etter 2013 ser man derimot at gapet mellom kvinner og menn har blitt vesentlig smalere. Dette er da kvinnenenes stigning fortsatte, mens menn opplevde en svekket vekst og utviklingen flatet litt ut.

Når vi ser på de KPI-justerte sparebeløpene ser vi at banksparingen har hatt en svakere vekst enn det inflasjonen fra 2001 til 2019 skulle tilsi for begge kjønn. Det har vært et par

unntak, spesielt i 2009 hvor sparingen blant kvinner og menn økte ganske drastisk, samt i 2013 hvor banksparingen til kvinner gjorde et stort hopp. Etter 2013 har gapet mellom KPI-justert sparing og faktisk sparing bare blitt større og større for menn. Her har derimot kvinner nesten hentet inn det det KPI-justerte sparebeløpet, hvor de lå ganske jevnt opptil dette beløpet de siste 4 undersøkelsesårene.

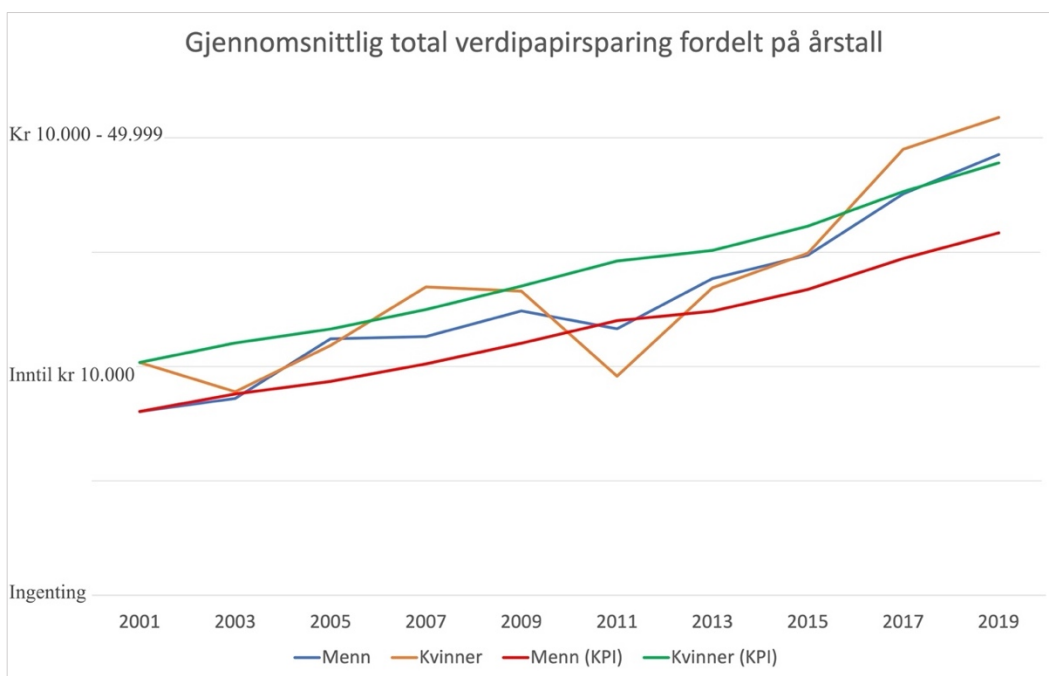

Diagram 5. 2: Gjennomsnittlig total verdipapirsparing fordelt på årstall, basert på vedlegg 8.3.3

Dette diagrammet viser den gjennomsnittlige totale verdipapirsparingen fordelt på årstall mellom kvinner og menn. I motsetning til for banksparing ser vi her at kvinnene har hatt et høyere sparebeløp enn mennene i flere undersøkelsesår. Om det er kvinnene eller mennene som sparer høyest gjennomsnittlig totalverdi i verdipapirer varierer her opp og ned i sykluser. Det man derimot kan merke seg ut fra grafene er at mennenes utvikling er relativt stabilt stigende, mens kvinnenenes utvikling opplever større svingninger.

Ser man på de KPI-justerte spareverdiene så har menn holdt seg over disse verdiene i nesten hvert år, og dette gapet har blitt større de siste årene. Kvinner med deres store svingninger i sparebeløp har derimot vært over og under de inflasjonsjusterte beløpene flere ganger, men de siste to undersøkelsesårene har kvinnene holdt seg over disse verdiene. Dette tyder på at sparing i verdipapirer har blitt mer populært for begge kjønn, da sparingen har økt mer enn inflasjonen skulle tilsi.

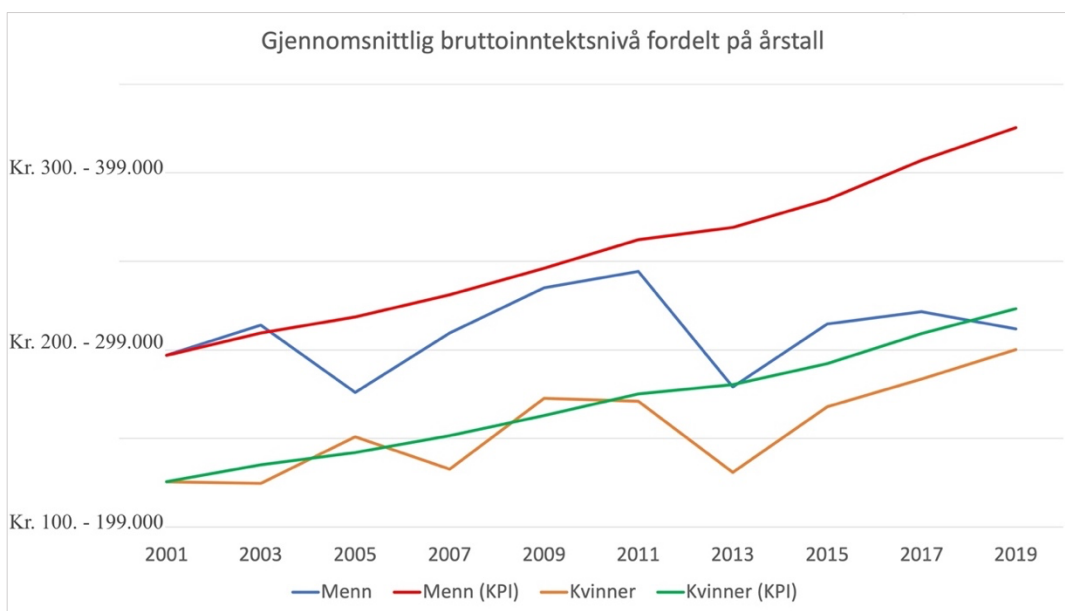

Diagram 5. 3: Gjennomsnittlig bruttoinntektsnivå fordelt på årstall, basert på vedlegg 8.3.4

Da regresjonsanalysen vår viser at økt inntekt har en positiv effekt på sparing i både banksparing og verdipapirsparing vil det være interessant og også se hvordan utviklingen i inntekt har vært. Vi har derfor her inkludert en graf på det gjennomsnittlige bruttoinntektsnivået for menn og kvinner i de forskjellige undersøkelsesårene. Dette lar oss undersøke hvordan inntektsgapet mellom kjønnene har utviklet seg, og hvordan inntekten har endret seg sammenlignet med inflasjonen.

Her ser vi at mennene har hatt en høyere gjennomsnittsinntekt enn kvinnene hvert år. Det som derimot er interessant er at mennene startet på en gjennomsnittsverdi på 2,97 mens kvinnene startet på en gjennomsnittsverdi på 2,26 i 2001. Dette inntektsgapet krympet drastisk de siste undersøkelsesårene, hvor menn hadde en gjennomsnittsverdi på 3,12 i 2019, sammenlignet med kvinnenens 3,00. Denne krympingen av inntektsgapet forklares primært av at kvinnene har økt inntekten sin med nesten én hel skalaenhet i inntektsvariabelen, mens mennene bare har sett en liten økning mellom 2001 og 2019. Mennenes svake vekst mellom 2001 og 2019 kan blant annet forklares av store fall i gjennomsnittlig inntekt i 2005 og 2013, noe som kansellerte ut mye av veksten de opplevde i de andre årene. Man ser også at fra 2015 holdt mennene det samme inntektsnivået mens kvinnene hadde en sterk vekst.

Når man ser på hva inntekten skulle vært om den fulgte inflasjonen ser vi følgende også en lignende trend for kvinnene og mennene. Her holdt kvinnene følge med inflasjonen frem til 2011, men opplevde et stort fall i gjennomsnittlig inntekt i 2013, for så å nesten hente inn inflasjonen mellom 2015 til 2019. Mennene fulgte også for det meste inflasjonen frem til 2011, i 2013 opplevde de derimot et enda større fall i gjennomsnittlig inntekt enn det kvinne opplevde. I motsetning til kvinnene hentet mennene aldri inn inflasjonen, og ble liggende rundt samme inntekt fra 2015 til 2019.

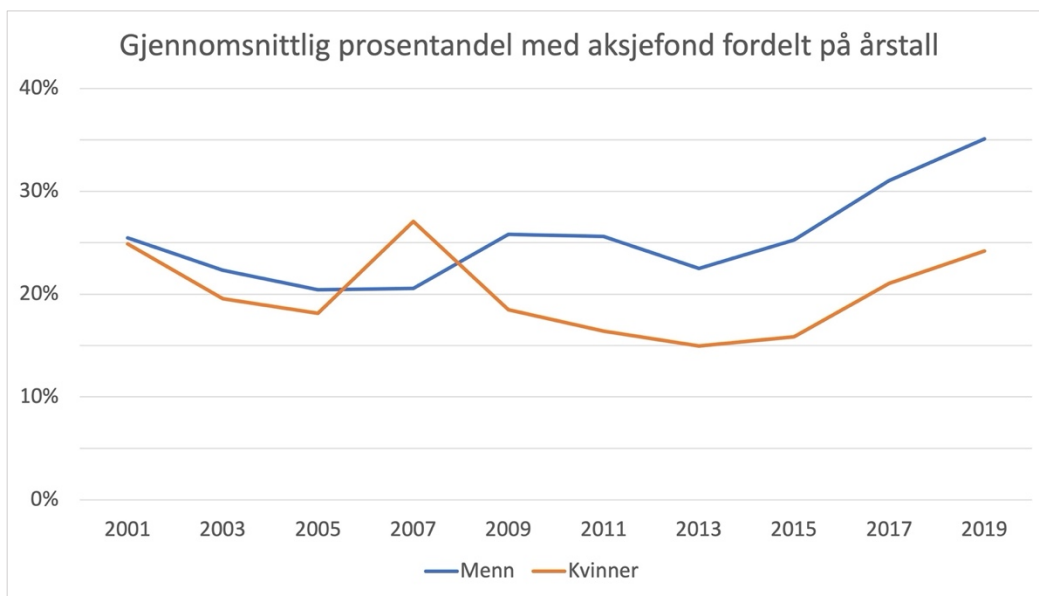

Diagram 5. 4: Gjennomsnittlig prosentandel med aksjefond fordelt på årstall, basert på vedlegg 8.3.6

Denne grafen viser den gjennomsnittlige prosentandelen som har oppgitt at de har aksjefond fordelt på årstall. Med unntak av målingen fra 2007 ser man at mennene ligger sterkest når det kommer til hvor mange som har aksjefond. Etter en nedgang for både kvinner og menn i 2013 ser man en klar og tydelig positiv utvikling i antall som har aksjefond og velger å investere i dette. Den siste målingen som ble gjennomført i 2019 viser at omtrent 25% av kvinnene og omtrent 35% av mennene oppgir at de har aksjefond. Trenden viser klart og tydelig at fra 2013 har aksjefond blitt et stadig mer populær investeringsalternativ. Noe annet som er verdt å merke seg er at på begynnelsen av 2000-tallet startet kvinner og menn på relativt samme nivå, men mennene har etter den tid representert aksjefondsparingen i en sterkere grad enn kvinnene.

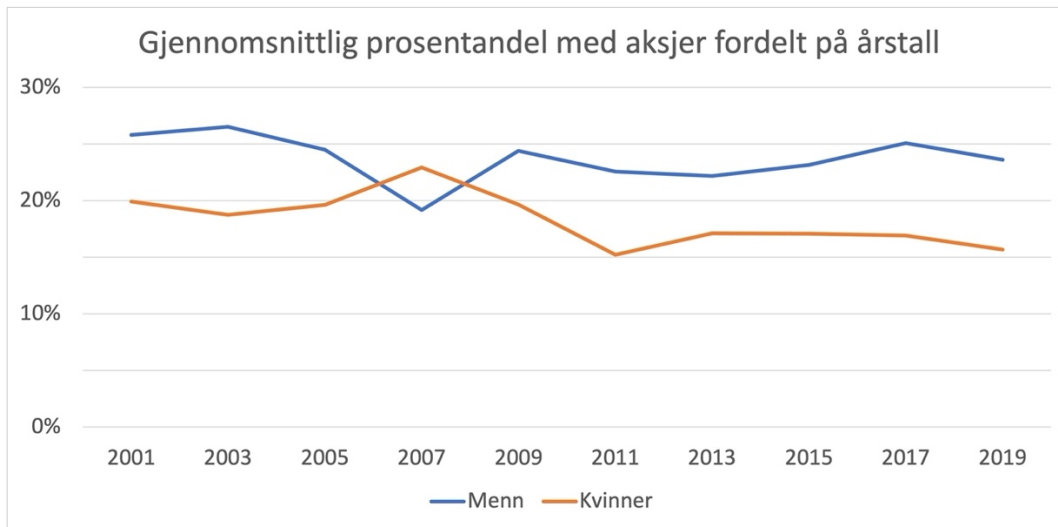

Diagram 5. 5: Gjennomsnittlig prosentandel med aksjer fordelt på årstall, basert på vedlegg 8.3.5

I motsetning til den forrige grafen som viste den gjennomsnittlige prosentandelen som har aksjefond, viser denne prosentandelen som har aksjer. I forrige graf så man en økende trend for både kvinner og menn de siste årene på andel med aksjefond. Når vi derimot ser på grafen for aksjer holder menn et relativt stabilt nivå, mens kvinnene har en litt avtagende trend. Her har menn for det meste holdt seg rundt 25%, mens kvinnene startet på 20% men har lagt seg rundt 15% fra 2011 og fremover. Også her var 2007 et år hvor posisjonen til menn og kvinner ble snudd på hodet, og kvinnene hadde en høyere andel med aksjer enn mennene.

Avslutningsvis ønsker vi å se litt nærmere på verdipapirsparingen blant menn og kvinner. I de to tidligere grafene så vi bare på andelen med aksjer eller fond, men der kunne vi ikke se hvem som bare hadde en av disse spareformene, begge, eller ingen av dem. I de to følgende grafene har vi lagt til rette for dette.

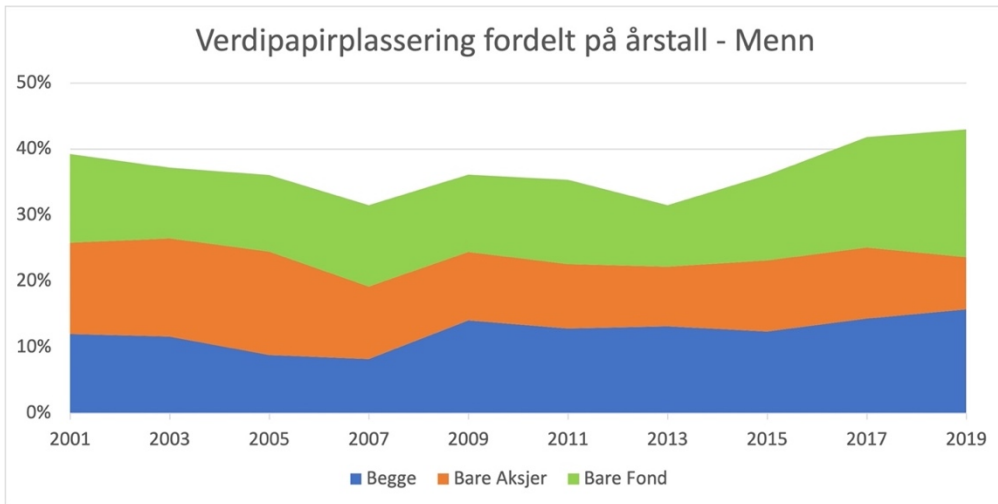

Diagram 5. 6: Verdipapirplassering fordelt på årstall - menn, basert på vedlegg 8.3.7

For mennene ser vi blant annet at andelen som bare har fond har lagt seg på et høyere nivå de to siste årene på rundt 19%. Andelen med bare aksjer har derimot nesten blitt halvert fra ca. 14% i 2001 til ca. 8% i 2019. For de som har både aksjer og fond kom det en kraftig økning fra 2007 til 2009, hvor denne andelen har vært på rundt 14% siden. Andelen som ikke har verdipapirsparing har svunget litt, men ligger rundt 60% \pm 5%, her er det verdt å nevne de med ingen form for verdipapirsparing er rekordlavt med 57% i 2019.

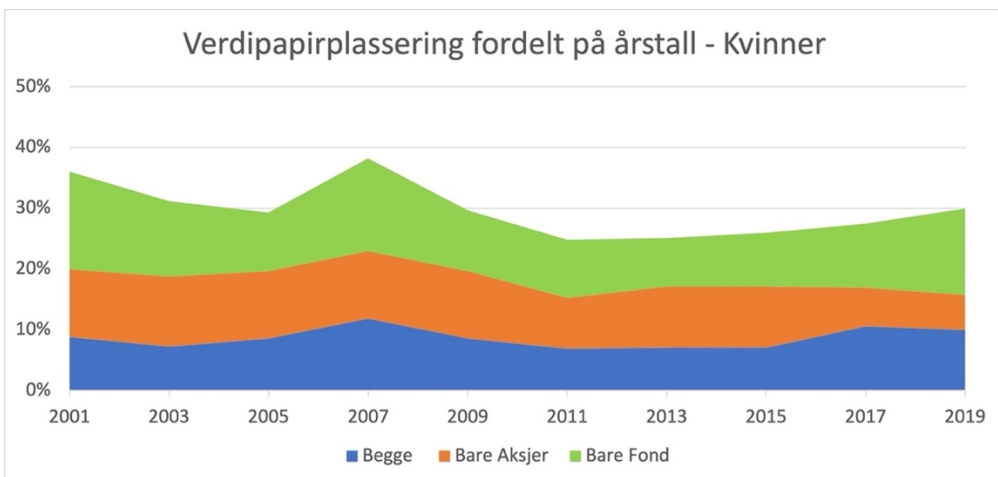

Diagram 5. 7: Verdipapirplassering fordelt på årstall - kvinner, basert på vedlegg 8.3.8

For kvinnene ser vi både likheter og ulikheter fra utviklingen til mennene. I motsetning til for mennene er andelen med bare fond størst i 2001 på 16%, men man ser at denne andelen har vokst litt tilbake de siste årene og er på ca. 14% i 2019. Også hos kvinnene ser man at andelen med bare aksjer nesten har halvert seg fra rundt 11% i 2001 til rundt 6% i 2019.

Andelen av kvinnene som har både aksjer og fond har for det meste vært på rundt 8% før 2017, hvor de så har lagt seg på rundt 10% de to siste undersøkelsesårene. I motsetning til mennene som hadde en rekordhøy andel med verdipapirer i 2019 med 43%, har derimot kvinnene lagt seg på et lavere nivå enn der de var på starten av 2000-tallet, med 30% i 2019 sammenlignet med 36% i 2001.

5.2.2 Forskningsresultat

Vi har gjennom våre diagrammer sett hvordan utviklingen har vært både når det handler om banksparing og verdipapirsparing. Samtidig har vi tatt et blikk på hvordan lønnsutviklingen har utviklet seg opp mot inflasjon for de ulike kjønn. I det helhetlige bildet ser man at dette bryter med livssyklushypotesen, som nevnt i delkapittel 2.2.2. Dette fordi denne hypotesen legger til grunn at unge i vårt segment skal ha større forbruk enn inntekt, og dermed ikke spare.

For banksparingen så vi at menn sparer mer enn kvinner, men dette gapet har blitt tettere med årene. Vi så også at beløpet ikke har vokst mer enn inflasjonen skulle tilsi. Dette tyder på at det ikke blir spart mer i bank nå enn for 20 år siden målt i realverdi. Her har kvinner holdt seg tettere opp mot inflasjonsgrafene enn det menn har.

For verdipapirsparing så vi derimot at det var kvinnene som sparte litt mer enn mennene de siste årene. Dette viker fra funnene presentert i delkapittel 3.3, hvor det kom frem at menn sparer mer enn kvinnene på børs (DNB, 2019), vel å merke basert på alle aldre. Funnet vårt kan tyde på at unge kvinner sparer litt mer enn unge menn på børs. Det var derimot store svingninger for kvinnene over og under mennenes investeringsnivå når man så på alle årene i sin helhet. Menn holdt seg jevnt over det inflasjonen skulle tilsi, mens kvinnene har beveget seg over og under disse verdiene flere ganger. Dette tyder på at verdipapirsparing har blitt mer populært enn inflasjonen skulle tilsi, spesielt for mennene. I OECD-undersøkelsen, som vi presenterer i delkapittel 5.3, viser det seg at norske kvinner både er mer risikoavers enn menn og har et lavere finansielt kunnskapsnivå enn menn (OECD, 2016). Dette kan forklare hvorfor kvinnene i vår analyse opptrer med større variasjoner i sitt investeringsnivå, ettersom de påvirkes mer enn menn av aksjemarkedssvingninger og andre usikkerhetsfaktorer.

Vi så at inntekten ikke har fulgt inflasjonsnivået for verken kvinner eller menn, hvorav dette avviket var størst for menn. Tallene fra den siste målingen viser at lønnsnivået mellom kjønnene er nærmere enn noen annen gang på 2000-tallet. Kvinnenes inntektsøkning, og mennenes mangel på endring i inntekten de siste årene kan være en forklarende faktor på hvorfor kvinner nærmer seg mennenes totale banksparing, da økt inntekt har en positiv effekt på banksparing som kom frem av vår regresjonsanalyse i 5.1.1.

Vi så at andelen med aksjefond har steget både for kvinner og menn, mens andelen med aksjer har avtatt litt. For både kvinner og menn har andelen som bare har aksjer nesten halvert seg de siste årene. Dette kan tyde på at unge har blitt mer diversifiserte på børs de siste årene, da det har vært et skifte fra å holde bare aksjer mer over til fond, noe som vil redusere en investors risikoeksponering (AksjeNorge). Andelen med bare fond eller begge sparealternativene har økt for mennene, mens kvinner har holdt denne andelen mer jevn de siste årene. Dette har resultert i at andelen med verdipapirsparing har økt for mennene, og avtatt for kvinnene en viss grad i løpet av de siste 20 årene, men denne trenden snudde litt i 2011 hvor kvinnens andel har vokst sakte opp mot deres gamle andel fra 2001.

I en artikkel fra Ådne Cappelen og Torbjørn Eika (2010) beskrev de den finansielle perioden i Norge fra 2000 til 2010 som; «*En spennende periode, hvor stemningen har skiftet fra sterk optimisme om «ny økonomi» til nær bunnløs fortvilelse i finanskrisens kjølvann ... I skrivende stund ser verdensøkonomien ut til å være på bedringens vei*» (Cappelen and Eika 2010, s.3). Dersom man tar hensyn til kvinners typiske risikoaverse holdning, kan man tenke at usikkerheten i perioden 2000 til 2010 har bidratt sterkt til å hemme kvinners investeringsønske. Denne perioden har blant annet vært preget av innføring av en ny finanspolitikk samt en global finanskrise som traff i 2007. Som Cappelen og Eika sier, så ser slutten av 2010 ut som en positiv utvikling, noe som kan forklare hvorfor kvinner startet ved en økende grad å investere i verdipapirer igjen (Cappelen & Eika, 2010). I vår analyse har vi kun innhentet målinger til og med 2019, men det skal sies at året 2020 var et rekordår når det kom til antall kvinnelige aksjeeiere (Nilsen, 2021). Noe som tyder på at kvinners trend med økende verdipapirsparing fortsetter.

5.3 Forsknings spørsmål 3

Vårt tredje forsknings spørsmål er som følger:

Hvordan samsvarer unges spareadferd med økonomisk adferdsteori?

På bakgrunn av at Ipsos-undersøkelsen mangler utdypende informasjon om spareadferd og spareholdninger, vil vi primært benytte oss av OECD sin rapport fra 2016, «*OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies.*» for å besvare dette forsknings spørsmålet. Gjennom å supplere med data fra Ipsos-undersøkelsen vil vi kunne se i hvilken grad unges spareholdninger reflekterer både nordmenn generelt og internasjonale tall.

OECD-rapporten har innhentet data fra 30 ulike land deriblant Norge. Av alle de 30 deltakende landene er 17 av dem del av OECD. Rapporten inkluderer svar fra 51 650 respondenter i alderen 18 til 79 år. Spørsmålene ble oversatt til 30 språk, noe som bidro til å fjerne risiko for misforståelse av spørsmål. Rapporten presenterer aspekter om finansiell kunnskap, holdninger og adferd. For å innhente dataene har det blitt brukt OECD/INFE sine systemer for å innhente kompatible data (OECD, 2016).

Årsaken til at vi har valgt å benytte OECD-rapporten fra 2016 fremfor 2020, handler om at 2020 var et høyt uvanlig år. De finansielle konsekvensene fra sistnevnte år har vært uvanlige, noe som ikke blir fanget opp av Ipsos-undersøkelsen da vi bare har data frem til 2019.

5.3.1 Analyse og teori

Som man leste i delkapittel 3.1, mente Richard Thaler at individer sliter med å holde seg til økonomiske planer (Amundsen, 2018). Fra vedlegg 8.4.1, hentet fra OECD-rapporten, ser man at nordmenn viser et relativt høyt nivå av både finansiell kunnskap, gode finansielle holdninger og en relativt god økonomisk adferd. Til tross for dette ser man at mange sliter med å planlegge økonomien sin frem i tid. OECD-rapporten viser i vedlegg 8.4.2 at så lite som 33% av de norske respondentene oppga at de hadde et husholdningsbudsjett, noe som er langt under gjennomsnittet for deltakerlandene hvor gjennomsnittet er på 60% (OECD, 2016). Dersom Thalers teori stemmer, kan det bety at flere av individene som svarte nei,

planlegger å innføre husholdningsbudsjett, men velger stadig å utsette dette (Amundsen, 2018).

Gjennom OECD-rapporten i vedlegg 8.4.3, ser man at nordmenn ligger over gjennomsnittet for OECD-landene, både når det kommer til å reflektere over egen kjøpeevne, sette av penger til fremtidige regninger og å holde kontroll på sine økonomiske transaksjoner. Når det kommer til å sette seg og å jobbe mot langsiktige økonomiske mål, vises det derimot at Norge ligger under gjennomsnittet til OECD-landene. Her ser man at kun 44% av de norske respondentene oppgir at de har satt seg, og jobber mot slike mål (OECD, 2016). Med andre ord tyder dette på at omtrent tre av fem nordmenn heller prioriterer å bruke pengene sine i dag, fremfor å jobbe mot et langsiktig sparemål.

I Ipsos-undersøkelsen ble det gjort en lignende undersøkelse. Her ble det undersøkt hvor enig eller uenig respondenten var i påstanden, «*Jeg vil heller bruke penger på ting jeg kan ha glede av lenge enn på kortvarige gleder som ferie, restaurantbesøk, o.l.*»

Hvor enig eller uenig er du i hver av følgende påstander? Jeg vil heller bruke penger på ting jeg kan ha glede av lenge enn på kortvarige gleder som ferie, restaurantbesøk o.l.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Helt uenig (1)	562	9.1	9.4	9.4
	Delvis uenig (2)	2449	39.7	41.2	50.6
	Delvis enig (3)	2140	34.7	36.0	86.6
	Helt enig (4)	800	13.0	13.4	100.0
	Total	5951	96.5	100.0	
Missing	Helt umulig å svare (5)	142	2.3		
	System	75	1.2		
	Total	217	3.5		
Total		6168	100.0		

Tabell 5. 5: Hvor enig eller uenig respondenten er i påstanden om å helle bruke penger på langvarige fremfor kortvarige gleder

Som vi nevnte i forrige avsnitt viste OECD-rapporten at blant nordmenn i alderen 18 - 79 år, prioriterte tre av fem å bruke pengene sine i dag, fremfor å sette de i et langsiktig perspektiv (OECD, 2016). Basert på tabell 5.5 ser man at dette tallet var noe lavere når man så på unge i alderen 18 – 30 år, gjennom Ipsos-undersøkelsen. Her sier mer enn én av to respondenter seg helt eller delvis uenig i påstanden, og ville heller bruke pengene sine på kortvarige fremfor langvarige gleder.

Resultatet fra OECD-rapporten og Ipsos-undersøkelsen kan tyde på at fokuset på kortsiktige og langsiktige gleder holder seg relativt stabilt. Disse tallene kan representere at nordmenn, også unge, har en relativt høy grad av overoptimisme og lav grad av selvkontroll, referer her til delkapittel 3.1. En høy grad av overoptimisme kan forklare hvorfor vi prioriterer kortsiktige gleder, og lav grad av selvkontroll kan forklare hvorfor vi tillater oss selv å velge bort langsiktige økonomiske planer (Borchgrevink, 2018).

I en annen undersøkelse i OECD-rapporten ser man derimot resultater som kan vike fra overoptimisme og lav grad av selvkontroll. I denne undersøkelsen er det primært to spørsmål som støtter dette, som kan finnes i vedlegg 8.4.5. Det første spørsmålet handler om at respondenten lever for dagen i dag og ikke tenker på morgendagen, her sier 78% seg uenige i denne påstanden. Det oppfølgende spørsmålet handler om individer finner det mer tilfredsstillende å bruke penger i dag fremfor å prioritere langsiktig sparing, her svarte 53% at de var uenige i utsagnet (OECD, 2016). Dette kan tyde på at årsaken til at kun 44% oppgir at de har og aktivt jobber mot langsiktige økonomiske mål, ikke handler om at folk opptrer urealistisk eller lett lar seg påvirke, men at det heller handler om en manglende handlingskraft. Her kan hyperbolsk diskontering være en årsaksforklaring til hvorfor så mange nordmenn tenker langsiktig, men mangler handlingsgjennomføringen. Som vi viste ut fra eksempelet i delkapittel 3.2, hvorav formel 3.4, ser vi at hyperbolsk diskontering kjennetegnes av at folk fint kan sette målene, men velger å utsette iverksettelsen av de nødvendige tiltakene.

Som det kommer frem fra delkapittel 3.1.1, handler hyperbolsk diskontering om at man verdsetter dagen i dag sterkere enn morgendagen (Finansdepartementet, 2007). På bakgrunn av resultatene fra OECD-rapporten og Ipsos-undersøkelsen tyder det på at unge i en mindre grad preges av hyperbolsk diskontering, målt opp mot den gjennomsnittlige nordmann. Dermed vil altså unge ha en høyere diskonteringsrate. Denne høyere diskonteringsraten resulterer i at unge i en mindre grad ønsker å utsette handlinger og verdsetter fremtiden litt sterkere enn nåtiden, målt opp mot den generelle nordmann (D. I. Laibson et al., 1998).

OECD-rapporten tok også for seg individers oppfattelse av pengers fremtidige verdi, som man ser ut fra vedlegg 8.4.4. To av spørsmålene fra rapporten handlet om hva \$100 ville vokse til ved en 2% rente over henholdsvis ett og fem år. Her toppet Norge resultatlisten av alle deltakerlandene på begge spørsmålene. På spørsmål to som ønsket å måle respondentenes forståelse av rentes rente-effekt hadde 65% av nordmenn riktig, sammenlignet med en gjennomsnittlig verdi på 48% for alle deltagende OECD-land, og 42% for alle deltagende land. Når man ser på andelen som har riktig på begge disse spørsmålene scoret Norge 58% riktig, sammenlignet med gjennomsnittsverdien på 37% for OECD-landene, og 30% for alle landene (OECD, 2016). Når man supplerer med AksjeNorge sin kartlegging av hva nordmenn svarte på undersøkelsen, ser man at unge under 30 år scorer litt lavere enn det nasjonale gjennomsnittet, hvorav unge kvinner scorer lavere enn unge menn (AksjeNorge, 2015).

Gjennom OECD-rapporten kan man dermed få et bilde av hvordan nordmenn stiller seg til future value bias, som nevnt i delkapittel 3.2.1. Dette biaset fører til at individer har tendenser til å undervurdere hvor mye et beløp vil vokse til ved en gitt rente over tid (Stango & Zinman, 2009). Basert på resultatene fra undersøkelsen om hva \$100 ville vokse til ved en 2% rente over ett år og fem år, kan dette indikere at nordmenn viser lav grad av future value bias sammenlignet med andre land. Allikevel skal det sies at rentes rente-effekt er noe som ikke sitter for en god del av også de norske respondentene. Dette kan være en av flere forklarende grunner til at fremtidsnyttens av et sparebeløp ikke tillegges tilstrekkelig nytte, da flere sliter med å innse hvor mye et beløp vil vokse til.

5.3.2 Forskningsresultat

Som et resultat av dataene fra OECD-rapporten kommer det frem at til tross for gode holdninger, positiv adferd og god økonomisk kunnskap blant nordmenn, betyr ikke nødvendigvis dette at de prioriterer langsiktig sparing. Det kan også tyde på at nordmenn ser sin egen fremtidige økonomiske situasjon som relativt trygg, ettersom hele 66% oppgir at de ikke aktivt jobber mot fremtidige økonomiske mål (OECD, 2016).

Studier fra OECD-rapporten viser resultater som tyder på at det ikke er sterk overoptimisme og lav selvkontroll, herunder manglende fremtidsplaner, som hemmer og påvirker sparingen blant unge mest. Man kan tolke resultatene som at planene er der, men at handlingsgjennomføringen mangler. Dette gjør at vi velger å konkludere med at

hyperbolsk diskontering i en sterkere grad forklarer unges spareadferd, sett opp mot overoptimisme og lav selvkontroll.

Basert på våre funn ved forståelse av pengers fremtidige verdi gjennom OECD-rapporten og Aksje Norges kartlegging, velger vi å anta at unge nordmenn preges litt sterkere av future value bias, enn resten av den voksne norske befolkningen. Sett fra et internasjonalt perspektiv er derimot graden av future value bias blant nordmenn relativt lav. Dette legger en forutsetning for at unge voksne, til tross for en viss grad av dette biaset, har en relativt god kontroll til å kunne tenke frem i tid og forstå hva deres sparepenger en dag kan vokse til.

Kapittel 6 Konklusjon

I denne oppgaven ønsket vi å kartlegge unges spareadferd og hvordan denne har utviklet seg de siste 20 årene. Vi har benyttet datasett fra Norsk Monitor og undersøkt hvordan faktorer som alder, utdanningsnivå, kjønn, sivilstatus og inntekt kan forklare finansiell sparing. Videre undersøkte vi hvilke trender vi fant i unges spareadferd i perioden 2001 til 2019, og hvordan unges spareadferd samsvarer med økonomisk adferdsteori.

Gjennom lineær regresjon fant vi at unges banksparing påvirkes til en viss grad av alle våre utvalgte forklaringsvariabler; kjønn, alder, utdannelse, inntekt og sivilstatus.

Verdipapirsparing ble derimot kun påvirket av kjønn, alder og inntekt. Overraskende nok var det derimot lite av både banksparing og verdipapirsparing som kunne forklares gjennom våre forklaringsvariabler.

Som en gjennomgående trend de siste 20 årene så vi at gjennomsnittlig sparebeløp i verdipapirsparing har opplevd en økning, i motsetning til banksparing som har holdt et jevnt nivå, justert for inflasjon. Andelen med bare aksjefond eller både aksjefond og aksjer har økt for både kvinner og menn i løpet av de siste årene, i motsetning til andelen som bare har aksjer som har blitt halvert. Dette tyder på at unge har økt sin diversifisering i aksjemarkedet, og følgende ikke er like utsatt for risiko som de var for 20 år siden.

I vårt siste forskningsspørsmål fant vi resultater som tyder på at det primært ikke er en lav grad av selvkontroll eller for høy grad av overoptimisme som forklarer unges langsiktige økonomiske adferd. Resultatene tyder på at de klarer å sette seg langsiktige økonomiske mål, men mangler gjennomføringskraften. Noe som reflekteres i hyperbolsk diskontering. Vi ser også at unge viser en noe lavere forståelse av rentes rente-effekt sammenlignet med den alminnelige nordmann, altså viser unge en noe høyere grad av future value bias.

Det å basere seg på tidligere utførte undersøkelser har presentert et par svakheter. Det er flere variabler som kunne være interessante å inkludere i vår regresjon, men som enten ikke har blitt dekket av undersøkelsen, eller som er for upresise i sine spørsmålsformuleringer. Dette er variabler som for eksempel antall barn, familiebakgrunn, risikoholdninger og finansiell kunnskap, noe som har blitt koblet opp til sparing av tidligere forskning. Ved å inkludere slike variabler kunne muligens modellene bli styrket, da lite av variansen i banksparing og verdipapirsparing forklares av våre utvalgte variabler. Å kartlegge hvordan slike variabler, og andre sosioøkonomiske og kulturelle forhold kan påvirke unge nordmenns økonomiske adferd kan være en sentral videre forskning til denne oppgaven. Det vil også være spennende å se hvordan unges spareadferd kommer til å utvikle seg som følge av året vi har vært gjennom, som har vært preget av stor økonomisk usikkerhet.

Kapittel 7 Litteraturliste

- Ackert, L. F., & Deaves, R. (2010). *Behavioral Finance: Psychology, Decision-Making and Markets*. South-Western, Cengage Learning.
- AksjeNorge. (n.d.). *Risiko*. <https://aksjenorge.no/aksjesparing/risiko-og-avkastning/risiko-2/?fbclid=IwAR2Exf5tydDjjGbF5fwRRGcLrIskw1zQ27oCV3HLdLnmTBCCChKx0bGq5Ug>
- AksjeNorge. (2015). *Nasjonal kartlegging av finansiell kompetanse - på bakgrunn av OECDs internasjonale undersøkelse*. <https://aksjenorge.no/wp-content/uploads/2016/04/Rapport-Resultater-fra-OECDs-kartlegging-av-Finansiell-Kompetanse-i-Norge-ved-AksjeNorge.pdf>
- Amundsen, B. (2018). *Hjernen vår er ikke skapt for å tenke pensjon*. Forskning.No. <https://forskning.no/pensjon-okonomi/hjernen-var-er-ikke-skapt-for-a-tenke-pensjon/1244267>
- Andrew, A., Ben Bernanke, & Croushore Dean. (2014). *Macroeconomics* (8th ed.). Pearson.
- Bonar, J. (1889). The Positive Theory of Capital. *The Quarterly Journal of Economics*, 3(3), 336–351. <https://www.jstor.org/stable/1879442>
- Borchgrevink, P. S. (2018). *Unge dropper boligsparing : - Vi må gi barna våre et dytt*. DNB. <https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/din-okonomi/unge-dropper-boligsparing-ma-hjelpe-barna-vare>
- Borchgrevink, P. S. (2019). *Få en sunnere familieøkonomi i 2020*. DNB Nyheter. <https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/din-okonomi/fa-en-sunnere-familieokonomi-i-2020>
- Boshara, R., Emmons, W. R., & Noeth, B. J. (2015). The Demographics of Wealth How Age, Education and Race Separate Thrivers from Strugglers in Today's Economy. In *Center for Household Financial Stability*. [https://www.stlouisfed.org/~media/files/pdfs/hfs/essays/hfs-essay-2-2015-education-and-wealth.pdf](https://www.stlouisfed.org/~/media/files/pdfs/hfs/essays/hfs-essay-2-2015-education-and-wealth.pdf)
- Bradley, L. (2012). *Young People and Savings Polling Results*. http://www.ippr.org/images/media/files/publication/2012/02/young-people-savings_poll_Feb2012_8650.pdf
- Bunting, D. (2001). Keynes' Law and Its Critics. *Journal of Post Keynesian Economics*, 24(1), 149–163. <https://doi.org/10.1080/01603477.2001.11490319>
- Cappelen, Å., & Eika, T. (2010). 2000-tallet : Fra optimisme til krise. *Statistisk Sentralbyrå*, 14. https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201014/rapp_201014.pdf

- Carroll, C. D. (1997). Buffer-stock saving and the life cycle/permanent income hypothesis. *The Quarterly Journal of Economics*, 112 (1), 1–55.
<https://doi.org/10.1162/003355397555109>
- Christensen, J. (2020). *Menn sparer over dobbelt så mye som kvinner*. DN.No.
<https://www.dn.no/marked/sparing/kjonnsforskjeller/verdipapirfondenes-forening/menn-sparer-over-dobbelt-sa-mye-som-kvinner/2-1-862621>
- DNB. (2019). *Hvem eier verden? Tilstandsrapport, økonomisk likestilling i 2019*.
<https://www.dnbnyheter.no/wp-content/uploads/2019/09/Hvem-eier-verden-Tilstandsrapport-om-økonomisk-likestilling-i-2019.pdf>
- Dolphin, T. (2012). *Young People and Savings*.
https://www.ippr.org/files/images/media/files/publication/2012/11/young-people-savings_Nov2012_9849.pdf
- Doyle, G., & Rry. (2020). “Do not save what is left after spending ; instead spend what is left after saving .” Warren Buffett “. Wealth Management.
- Ekström, M. (2019). *Adferdsøkonomi*. Store Norske Leksikon.
<https://snl.no/adferdsøkonomi>
- Fagereng, A. (2016). *Usikkerhet påvirker spareadferd*. SSB.
<https://www.ssb.no/forskning/mikroøkonomi/sparing/usikkerhet-pavirker-spareadferd>
- Few, S. (2014). Displaying Change Between Two Points in Time. *Visual Business Intelligence Newsletter*.
https://www.perceptualedge.com/articles/visual_business_intelligence/displaying_change_between_two_points_in_time.pdf
- Finansdepartementet. (2007). En vurdering av særavgiftene. Utredning fra et utvalg oppnevnt av Finansdepartementet. In *Norges offentlige utredninger* (Issue 8).
- Frederick, S., Loewenstein, G., & O’Donoghue, T. (2002). Time Discounting and Time Preference: A Critical Review. *Journal of Economic Literature*, 40(2), 351–401.
<https://www.jstor.org/stable/2698382>
- Halvorsen, E. (2011). Norske husholdningers sparing. *Økonomiske Analyser*, 3, 31–35.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5.). J. W. Cappelens Forlag as.
- Hens, T., & Rieger, M. O. (2010). *Financial economics: A Concise Introduction to Classical and Behavioral Finance*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-540-36148-0>
- Hovde, K. (2021). *Det er lettest å spare om du har god råd*.
<https://www.midtnorskdebatt.no/meninger/kommentarer/2021/03/24/Det-er-lettest-å-spare-om-du-har-god-råd-23700685.ece>

- Ipsos. (n.d.). *Samfunnsundersøkelsen Norsk Monitor*.
- James, G., Witten, D., Hastie, T., & Tibshirani, R. (2013). *Springer Texts in Statistics An Introduction to Statistical Learning - with Applications in R*.
- Jones, C. I. (2018). *Macroeconomics* (4th editio). W. W. Norton & Company inc.
- Keynes, J. M. (1936). *General Theory of Employment, Interest and Money*. Macmillian and co ltd.
- Kirkebøen, L. J. (2010). Forskjeller i livsløpsinntekt mellom utdanningsgrupper. *Statistisk Sentralbyrå*. https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201043/rapp_201043.pdf
- Kongsrud, H. T. (2021). *Seks av ti frykter de får det verre enn foreldrene*. NRK. <https://www.nrk.no/innlandet/seks-av-ti-frykter-de-far-det-verre-enn-foreldrene-1.15315066>
- Laibson, D. (1997). Golden Eggs and Hyperbolic Discounting. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), 443–477. <https://www.jstor.org/stable/2951242>
- Laibson, D. (1998). Life-cycle consumption and hyperbolic discount functions. *European Economic Review*, 42, 861–871. [https://doi.org/10.1016/S0014-2921\(97\)00132-3](https://doi.org/10.1016/S0014-2921(97)00132-3)
- Laibson, D. I., Repetto, A., Tobacman, J., Hall, R. E., Gale, W. G., & Akerlof, G. A. (1998). Self-control and saving for retirement. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1998(1), 91–196. <https://doi.org/10.2307/2534671>
- Lindeberg, A. (2021). *Derfor må vi kvinner snakke om penger*. Storebrand. <https://www.storebrand.no/privat/tema/pengene-til-a-vokse/derfor-ma-vi-snakke-om-penger>
- Modigliani, F. (1966). The life cycle hypothesis of saving, the demand for wealth and the supply of capital. *Social Research*, 33(2), 160–217.
- Nilsen, F. S. (2021). *Rekordmange kvinner ble aksjeeiere i 2020*. E24.
- Odin Forvaltning AS. (n.d.). *Kartlegging av unge sparevaner*. Odin Fond. <https://odinfond.no/kartlegging-av-unge-sparevaner/>
- OECD. (2016). *OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies*. www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (2.). Fagbokforlaget.
- Runkle, D. E. (1991). Evidence from panel data *. *Journal of Monetary Economics*, 27, 73–98. [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(91\)90005-9](https://doi.org/10.1016/0304-3932(91)90005-9)

- Rystad, K. M. (2011). *Økonomisk bibel på norsk*.
<https://e24.no/naeringsliv/i/Mgen40/oekonomisk-bibel-paa-norsk>
- Samuelson, P. A. (1937). A note on measurement of utility. *Review of Economic Studies*, 4(2), 155–161. <https://doi.org/10.2307/2967612>
- SSB. (n.d.). *Konsumprisindeksen*.
- Stango, V., & Zinman, J. (2009). Exponential growth bias and household finance. *Journal of Finance*, 64(6), 2807–2849. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2009.01518.x>
- Stave, T. K. (2021). *Unge frykter langvarig arbeidsledighet : – Veldig utsatt*. E24.
<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/rgzz98/unge-frykter-langvarig-arbeidsledighet-veldig-utsatt>
- Strotz, R. H. (1955). Myopia and Inconsistency in Dynamic Utility Maximization. *The Review of Economic Studies*, 23(3), 165–180. <https://doi.org/10.2307/2295722>
- Thompson, G. (2009). *Statistical literacy guide: How to adjust for inflation*.
<http://www.parliament.uk/briefing-papers/sn04962.pdf>
- Wooldridge, J. M. (2012). Introductory Econometrics A modern approach. In *Cengage Learning, Inc* (5th ed.). <https://doi.org/10.4324/9781351140768-8>

Kapittel 8 Vedlegg

8.1 Frekvenstabeller

Undersøkelsesår

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2001	697	11.3	11.3	11.3
	2003	578	9.4	9.4	20.7
	2005	417	6.8	6.8	27.4
	2007	217	3.5	3.5	31.0
	2009	554	9.0	9.0	39.9
	2011	414	6.7	6.7	46.6
	2013	726	11.8	11.8	58.4
	2015	866	14.0	14.0	72.5
	2017	725	11.8	11.8	84.2
	2019	974	15.8	15.8	100.0
	Total	6168	100.0	100.0	

Frekvenstabell 8.1. 1: Undersøkelsesår

Alder

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18	462	7.5	7.5	7.5
	19	435	7.1	7.1	14.5
	20	423	6.9	6.9	21.4
	21	428	6.9	6.9	28.3
	22	580	9.4	9.4	37.7
	23	683	11.1	11.1	48.8
	24	550	8.9	8.9	57.7
	25	449	7.3	7.3	65.0
	26	338	5.5	5.5	70.5
	27	400	6.5	6.5	77.0
	28	460	7.5	7.5	84.4
	29	475	7.7	7.7	92.1
	30	485	7.9	7.9	100.0
	Total	6168	100.0	100.0	

Frekvenstabell 8.1. 2: Alder

kjønn

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mann (1)	2583	41.9	41.9	41.9
	Kvinne (2)	3585	58.1	58.1	100.0
Total		6168	100.0	100.0	

Frekvenstabell 8.1. 3: Kjønn

Hva er din høyeste avsluttede utdanning?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Folkeskole/ Framhaldsskolenivå (Inntil 8 års skolegang) (1)	15	.2	.2	.2
	Ungdomsskole/ Realskolenivå (9-10 års skolegang) (2)	463	7.5	7.5	7.8
	Videregående skole/ Gymnasnivå (11-13 års skolegang) (3)	3146	51.0	51.0	58.8
	Høgskole/Universitet, lavere nivå (Bachelor, Cand.mag, yrkesutdanning uten sivil...grad, f.eks. Sykepleier, Lærer) (4)	2153	34.9	34.9	93.7
	Høgskole/ Universitet, høyere nivå (Master, Hovedfag, yrkesutdanning med sivil...grad, f.eks. Sivilingeniør) (5)	387	6.3	6.3	100.0
	Total	6164	99.9	100.0	
Missing	System	4	.1		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 4: Høyeste avsluttede utdanning

Hvor enig eller uenig er du i hver av følgende påstander? Jeg vil heller bruke penger på ting jeg kan ha glede av lenge enn på kortvarige gleder som ferie, restaurantbesøk o.l.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Helt uenig (1)	562	9.1	9.4	9.4
	Delvis uenig (2)	2449	39.7	41.2	50.6
	Delvis enig (3)	2140	34.7	36.0	86.6
	Helt enig (4)	800	13.0	13.4	100.0
	Total	5951	96.5	100.0	
Missing	Helt umulig å svare (5)	142	2.3		
	System	75	1.2		
	Total	217	3.5		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 5: Hvor enig eller uenig respondenten er i påstanden om å heller bruke penger på langvarige fremfor kortvarige gleder

Sivilstand

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Gift	739	12.0	12.1	12.1
	Samboer	1776	28.8	29.0	41.1
	Ugift/Aldri vært gift	3604	58.4	58.9	100.0
	Total	6119	99.2	100.0	
Missing	Tidligere gift/Separert/Fraskilt	40	.6		
	Enke/Enkemann	2	.0		
	System	7	.1		
	Total	49	.8		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 6: Sivilstand

Aksjer - Har i husholdningen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	3838	62.2	75.3	75.3
	Har i husholdningen	1261	20.4	24.7	100.0
	Total	5099	82.7	100.0	
Missing	System	1069	17.3		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 7: Aksjer - har i husholdningen

Aksjefond - Har i husholdningen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	3782	61.3	72.9	72.9
	Har i husholdningen	1406	22.8	27.1	100.0
	Total	5188	84.1	100.0	
Missing	System	980	15.9		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 8: Aksjefond - har i husholdningen

Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingenting (1)	3523	57.1	66.0	66.0
	Inntil kr 10.000 (2)	633	10.3	11.9	77.9
	Kr 10.000-49.999 (3)	636	10.3	11.9	89.8
	Kr 50.000-99.999 (4)	265	4.3	5.0	94.8
	Kr 100.000-249.999 (5)	192	3.1	3.6	98.4
	Kr 250.000-499.999 (6)	47	.8	.9	99.3
	Kr 500.000-1 mill. (7)	14	.2	.3	99.6
	Over 1 mill. (8)	24	.4	.4	100.0
	Total	5334	86.5	100.0	
Missing	Vet ikke (9)	533	8.6		
	System	301	4.9		
	Total	834	13.5		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 9: Inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen

Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingenting (1)	335	5.4	5.9	5.9
	Inntil kr 10.000 (2)	1191	19.3	20.9	26.8
	Kr 10.000-49.999 (3)	1487	24.1	26.1	53.0
	Kr 50.000-99.999 (4)	940	15.2	16.5	69.5
	Kr 100.000-249.999 (5)	1139	18.5	20.0	89.5
	Kr 250.000-499.999 (6)	426	6.9	7.5	97.0
	Kr 500.000-1 mill. (7)	125	2.0	2.2	99.2
	Over 1 mill. (8)	47	.8	.8	100.0
	Total	5690	92.3	100.0	
Missing	Vet ikke (9)	218	3.5		
	System	260	4.2		
	Total	478	7.7		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1.10: Omtrent hvor mye inntående på bankkonto totalt

Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Inntil kr. 100.000 (1)	1902	30.8	32.1	32.1
	Kr. 100.-199.000 (2)	1163	18.9	19.6	51.8
	Kr. 200.-299.000 (3)	986	16.0	16.7	68.4
	Kr. 300.-399.000 (4)	784	12.7	13.2	81.7
	Kr. 400.-499.000 (5)	577	9.4	9.7	91.4
	Kr. 500.-599.000 (6)	282	4.6	4.8	96.2
	Kr. 600.-799.000 (7)	156	2.5	2.6	98.8
	Kr. 800.-999.000 (8)	38	.6	.6	99.5
	Kr. 1 mill. - 1.5 mill. (9)	27	.4	.5	99.9
	Kr. 1,5 mill - 2 mill. (10)	2	.0	.0	100.0
	Mer enn kr. 2 mill. (11)	2	.0	.0	100.0
	Total	5919	96.0	100.0	
Missing	System	249	4.0		
Total		6168	100.0		

Frekvenstabell 8.1. 11: Samlede brutto inntekt pr. år

8.2 Vedlegg forskningsspørsmål 1 - Regresjonsresultater

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.423 ^a	.179	.177	1.374	2.002

a. Predictors: (Constant), Dummy 2017, Hva er din høyeste avsluttede utdanning?, Dummy 2007, kjønn, Dummy 2005, Dummy 2011, Dummy Samboer, Dummy 2009, Dummy 2003, Dummy 2001, Dummy Gift, Dummy 2013, Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?, Dummy 2015, Alder

b. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?

Tabell 8.2. 1: Model summary - Banksparing

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?	3.61	1.514	5480
kjønn	1.58	.494	5480
Alder	24.05	3.639	5480
Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	3.42	.724	5480
Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	2.82	1.794	5480
Dummy Gift	.12	.330	5480
Dummy Samboer	.30	.457	5480
Dummy 2001	.11	.312	5480
Dummy 2003	.09	.292	5480
Dummy 2005	.07	.248	5480
Dummy 2007	.03	.183	5480
Dummy 2009	.09	.287	5480
Dummy 2011	.07	.254	5480
Dummy 2013	.12	.325	5480
Dummy 2015	.14	.346	5480
Dummy 2017	.12	.324	5480

Tabell 8.2. 2: Descriptive statistics - Banksparing

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	1.75	5.64	3.61	.640	5480
Residual	-4.231	5.376	.000	1.372	5480
Std. Predicted Value	-2.890	3.173	.000	1.000	5480
Std. Residual	-3.080	3.912	.000	.999	5480

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?

Tabell 8.2. 3: Residuals statistics - Banksparing

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	2246.558	15	149.771	79.338	.000 ^b
Residual	10314.689	5464	1.888		
Total	12561.247	5479			

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?

b. Predictors: (Constant), Dummy 2017, Hva er din høyeste avsluttede utdanning?, Dummy 2007, kjønn, Dummy 2005, Dummy 2011, Dummy Samboer, Dummy 2009, Dummy 2003, Dummy 2001, Dummy Gift, Dummy 2013, Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?, Dummy 2015, Alder

Tabell 8.2. 4: ANOVA - Banksparing

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B	
	B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1 (Constant)	3.380	.157		21.494	.000	3.072	3.689
kjønn	-.246	.039	-.080	-6.305	.000	-.322	-.169
Alder	-.018	.007	-.044	-2.491	.013	-.033	-.004
Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	.352	.032	.169	11.158	.000	.291	.414
Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	.148	.013	.176	11.607	.000	.123	.173
Dummy Gift	-.129	.065	-.028	-1.991	.047	-.255	-.002
Dummy Samboer	-.167	.045	-.050	-3.731	.000	-.255	-.079
Dummy 2001	-1.197	.076	-.247	-15.694	.000	-1.347	-1.048
Dummy 2003	-1.122	.079	-.216	-14.242	.000	-1.277	-.968
Dummy 2005	-.978	.088	-.160	-11.173	.000	-1.150	-.807
Dummy 2007	-.887	.111	-.107	-8.023	.000	-1.104	-.671
Dummy 2009	-.626	.078	-.119	-8.012	.000	-.780	-.473
Dummy 2011	-.600	.085	-.101	-7.049	.000	-.766	-.433
Dummy 2013	-.264	.071	-.057	-3.705	.000	-.404	-.124
Dummy 2015	-.214	.068	-.049	-3.136	.002	-.348	-.080
Dummy 2017	-.118	.071	-.025	-1.658	.097	-.258	.022

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?

Tabell 8.2. 5: Coefficients - Banksparing

Correlations

	Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?	kjønn	Alder	Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	Dummy Gift	Dummy Samboer	Dummy 2001	Dummy 2003	Dummy 2005	Dummy 2007	Dummy 2009	Dummy 2011	Dummy 2013	Dummy 2015	Dummy 2017
Pearson Correlation	1.000	-.117	.034	.196	.245	-.039	-.019	-.181	-.152	-.098	-.054	-.025	-.006	.055	.080	.113
Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på bankkonto til sammen?																
kjønn	-.117	1.000	-.020	.103	-.146	.063	.068	.021	.032	.028	.026	.024	.018	-.011	-.010	-.030
Alder	.034	.020	1.000	.531	-.492	-.344	.213	.174	.113	.065	.016	.045	.040	-.110	-.114	-.060
Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	.196	.103	.531	1.000	.408	-.151	-.154	.013	-.015	-.020	-.006	.005	.061	-.015	-.040	.020
Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	.245	-.146	-.492	.408	1.000	-.138	-.167	-.054	-.041	-.027	-.015	.032	.030	-.059	.011	.041
Dummy Gift	-.039	.063	.344	.151	-.138	1.000	-.245	.100	.074	.062	.046	.043	.002	-.071	-.063	-.048
Dummy Samboer	-.019	.068	.213	.154	-.167	-.245	1.000	.037	.035	-.006	-.028	.015	.031	-.019	.003	-.036
Dummy 2001	-.181	.021	.174	.013	-.054	.100	.037	1.000	-.113	-.093	-.067	-.110	-.096	-.129	-.141	-.129
Dummy 2003	-.152	.032	.113	-.015	-.041	.074	.035	-.113	1.000	-.086	-.061	-.101	-.088	-.119	-.129	-.118
Dummy 2005	-.098	.028	.065	-.020	-.027	.062	-.006	-.093	-.086	1.000	-.051	-.084	-.073	-.098	-.107	-.098
Dummy 2007	-.054	.026	.016	-.006	-.015	.046	-.028	-.067	-.061	-.051	1.000	-.060	-.052	-.070	-.076	-.070
Dummy 2009	-.025	.024	.045	.005	.032	.043	.015	-.110	-.101	-.084	-.060	1.000	-.086	-.116	-.126	-.116
Dummy 2011	-.006	.018	.040	.061	.030	.002	.031	-.096	-.088	-.073	-.052	-.086	1.000	-.101	-.110	-.100
Dummy 2013	.055	-.011	-.110	-.015	-.059	-.071	-.019	-.129	-.119	-.098	-.070	-.116	-.101	1.000	-.148	-.136
Dummy 2015	.080	-.010	-.114	-.040	.011	-.063	.003	-.141	-.129	-.107	-.076	-.126	-.110	-.148	1.000	-.147
Dummy 2017	.113	-.030	-.060	.020	.041	-.048	-.036	-.129	-.118	-.098	-.070	-.116	-.100	-.136	-.147	1.000

Tabell 8.2. 6: Correlations – Banksparing

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.238 ^a	.057	.054	1.235	1.951

a. Predictors: (Constant), Dummy 2017, Hva er din høyeste avsluttede utdanning?, Dummy 2007, Dummy 2005, kjønn, Dummy 2011, Dummy Samboer, Dummy 2009, Dummy 2003, Dummy 2001, Dummy Gift, Dummy 2013, Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?, Dummy 2015, Alder

b. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

Tabell 8.2. 7: Model summary – Verdipapirsparing

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen?	1.75	1.270	5156
kjønn	1.57	.495	5156
Alder	24.20	3.599	5156
Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	3.44	.724	5156
Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	2.85	1.791	5156
Dummy Gift	.13	.333	5156
Dummy Samboer	.31	.461	5156
Dummy 2001	.12	.320	5156
Dummy 2003	.10	.299	5156
Dummy 2005	.07	.250	5156
Dummy 2007	.04	.185	5156
Dummy 2009	.09	.285	5156
Dummy 2011	.07	.257	5156
Dummy 2013	.12	.322	5156
Dummy 2015	.14	.343	5156
Dummy 2017	.12	.319	5156

Tabell 8.2. 8: Descriptive statistics - Verdipapirsparing

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	1.10	2.85	1.75	.302	5156
Residual	-1.849	6.498	.000	1.233	5156
Std. Predicted Value	-2.152	3.647	.000	1.000	5156
Std. Residual	-1.497	5.261	.000	.999	5156

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden innestående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

Tabell 8.2. 9: Residuals statistics - Verdipapirsparing

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	471.274	15	31.418	20.595	.000 ^b
	Residual	7841.398	5140	1.526		
	Total	8312.672	5155			

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden innestående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

b. Predictors: (Constant), Dummy 2017, Hva er din høyeste avsluttede utdanneelse?, Dummy 2007, Dummy 2005, kjønn, Dummy 2011, Dummy Samboer, Dummy 2009, Dummy 2003, Dummy 2001, Dummy Gift, Dummy 2013, Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?, Dummy 2015, Alder

Tabell 8.2. 10: ANOVA - Verdipapirsparing

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	2.593	.147		17.636	.000	2.305	2.881
	kjønn	-.154	.036	-.060	-4.254	.000	-.225	-.083
	Alder	-.023	.007	-.066	-3.408	.001	-.036	-.010
	Hva er din høyeste avsluttede utdanneelse?	.031	.029	.017	1.052	.293	-.026	.087
	Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	.091	.012	.128	7.717	.000	.068	.114
	Dummy Gift	-.116	.059	-.030	-1.955	.051	-.233	.000
	Dummy Samboer	-.054	.041	-.020	-1.312	.190	-.135	.027
	Dummy 2001	-.532	.070	-.134	-7.596	.000	-.669	-.394
	Dummy 2003	-.550	.072	-.129	-7.599	.000	-.691	-.408
	Dummy 2005	-.562	.081	-.111	-6.917	.000	-.721	-.403
	Dummy 2007	-.345	.102	-.050	-3.380	.001	-.545	-.145
	Dummy 2009	-.510	.073	-.115	-6.976	.000	-.654	-.367
	Dummy 2011	-.520	.079	-.105	-6.614	.000	-.674	-.366
	Dummy 2013	-.489	.067	-.124	-7.318	.000	-.621	-.358
	Dummy 2015	-.426	.064	-.115	-6.652	.000	-.552	-.301
	Dummy 2017	-.129	.067	-.032	-1.922	.055	-.260	.003

a. Dependent Variable: Omtrent hvor mye har du personlig for tiden innestående på fondssparing og verdipapirer til sammen?

Tabell 8.2. 11: Coefficients - Verdipapirsparing

Correlations

	Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen?																
		Kjønn	Alder	Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	Dummy Gift	Dummy Samboer	Dummy 2001	Dummy 2003	Dummy 2005	Dummy 2007	Dummy 2009	Dummy 2011	Dummy 2013	Dummy 2015	Dummy 2017	
Pearson Correlation	Omtrent hvor mye har du personlig for tiden inntående på fondssparing og verdipapirer til sammen?	1.000	-.095	-.037	.023	.119	-.052	-.015	-.067	-.063	-.051	.000	-.034	-.031	-.029	-.002	.085
	Kjønn	-.095	1.000	.026	.114	-.148	.066	.071	.021	.032	.033	.030	.019	.021	-.001	-.016	-.039
	Alder	-.037	.026	1.000	.513	.481	.341	.207	.168	.113	.069	.011	.044	.038	-.107	-.111	-.066
	Hva er din høyeste avsluttede utdanning?	.023	.114	.513	1.000	.398	.139	.149	.003	-.020	-.015	-.007	.002	.059	-.010	-.035	.023
	Hva vil du anslå din personlige brutto samlede inntekt til pr. år?	.119	-.148	.481	.398	1.000	.129	.162	-.062	-.045	-.027	-.016	.032	.028	-.048	.022	.034
	Dummy Gift	-.052	.066	.341	.139	.129	1.000	-.253	.094	.071	.073	.053	.038	.004	-.072	-.066	-.048
	Dummy Samboer	-.015	.071	.207	.149	.162	-.253	1.000	.028	.036	-.008	-.036	.019	.028	-.010	.003	-.037
	Dummy 2001	-.067	.021	.168	.003	-.062	.094	.028	1.000	-.120	-.097	-.069	-.113	-.100	-.132	-.144	-.130
	Dummy 2003	-.063	.032	.113	-.020	-.045	.071	.036	-.120	1.000	-.089	-.064	-.104	-.092	-.121	-.132	-.120
	Dummy 2005	-.051	.033	.069	-.015	-.027	.073	-.008	-.097	-.089	1.000	-.051	-.084	-.074	-.098	-.106	-.097
	Dummy 2007	.000	.030	.011	-.007	-.016	.053	-.036	-.069	-.064	-.051	1.000	-.060	-.053	-.070	-.076	-.069
	Dummy 2009	-.034	.019	.044	.002	.032	.038	.019	-.113	-.104	-.084	-.060	1.000	-.086	-.114	-.124	-.113
	Dummy 2011	-.031	.021	.038	.059	.028	.004	.028	-.100	-.092	-.074	-.053	-.086	1.000	-.101	-.110	-.100
	Dummy 2013	-.029	-.001	-.107	-.010	-.048	-.072	-.010	-.132	-.121	-.098	-.070	-.114	-.101	1.000	-.145	-.132
	Dummy 2015	-.002	-.016	-.111	-.035	.022	-.066	.003	-.144	-.132	-.106	-.076	-.124	-.110	-.145	1.000	-.143
	Dummy 2017	.085	-.039	-.066	.023	.034	-.048	-.037	-.130	-.120	-.097	-.069	-.113	-.100	-.132	-.143	1.000

Tabell 8.2. 12 Correlations – Verdipapirsparing

8.3 Vedlegg forskningsspørsmål 2

År	TOTAL Totalindeks
2001	2,9%
2002	1,3%
2003	2,5%
2004	0,4%
2005	1,6%
2006	2,3%
2007	0,7%
2008	3,8%
2009	2,2%
2010	2,4%
2011	1,3%
2012	0,6%
2013	2,1%
2014	2,1%
2015	2,1%
2016	3,6%
2017	1,8%
2018	2,7%
2019	2,2%

Vedlegg 8.3. 1: Konsumprisindeks 2001- 2019

(Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/03014/tableViewLayout1/>)

	Menn	Kvinner	Menn (KPI)	Kvinner (KPI)	n (Menn)	n (Kvinner)
2001	3,3385	3,0607	3,3385	3,0607	260	412
2003	3,4348	2,9827	3,4799	3,1904	207	347
2005	3,4437	3,1905	3,5812	3,2832	142	252
2007	3,5429	3,2197	3,7222	3,4125	70	132
2009	3,9659	3,5938	3,8907	3,5669	205	325
2011	3,9748	3,4979	4,0717	3,7329	159	241
2013	4,0066	3,8880	4,1494	3,8041	303	393
2015	4,1816	3,9675	4,3255	3,9656	358	462
2017	4,3230	4,1463	4,5753	4,1946	322	376
2019	4,3904	4,2798	4,7834	4,3854	456	486

Vedlegg 8.3. 2: Gjennomsnittlig total banksparing fordelt på årstall, basert på spørsmål i 8.1.10

	Menn	Kvinner	Menn (KPI)	Kvinner (KPI)	n (Menn)	n (Kvinner)
2001	1,8038	2,0174	1,8038	2,0174	260	403
2003	1,8606	1,8899	1,8803	2,1029	208	345
2005	2,1206	2,0924	1,9350	2,1641	141	249
2007	2,1304	2,3481	2,0112	2,2492	69	135
2009	2,2426	2,3291	2,1022	2,3511	202	313
2011	2,1646	1,9583	2,2000	2,4605	158	240
2013	2,3846	2,3444	2,2420	2,5074	299	392
2015	2,4860	2,4946	2,3372	2,6138	358	459
2017	2,7547	2,9493	2,4721	2,7648	322	375
2019	2,9270	3,0883	2,5846	2,8905	452	487

Vedlegg 8.3. 3: Gjennomsnittlig total verdipapirsparing fordelt på årstall, basert på spørsmål i 8.1.9

	Menn	Menn (KPI)	Kvinner	Kvinner (KPI)	n (Menn)	n (Kvinner)
2001	2,970	2,970	2,256	2,256	265	406
2003	3,139	3,096	2,246	2,352	208	349
2005	2,760	3,186	2,510	2,420	146	255
2007	3,096	3,311	2,326	2,515	73	138
2009	3,351	3,461	2,727	2,629	208	333
2011	3,444	3,622	2,710	2,752	160	241
2013	2,791	3,691	2,308	2,804	297	399
2015	3,147	3,848	2,679	2,923	361	461
2017	3,217	4,070	2,835	3,092	323	369
2019	3,118	4,255	3,002	3,233	449	478

Vedlegg 8.3. 4: Gjennomsnittlig inntekt fordelt på årstall, basert på spørsmål i 8.1.1

	Menn	Kvinner	n (Menn)	n (Kvinner)
2001	25,8%	19,9%	275	422
2003	26,5%	18,7%	215	363
2005	24,5%	19,6%	147	270
2007	19,2%	22,9%	73	144
2009	24,4%	19,6%	213	341
2011	22,6%	15,2%	164	250
2013	22,2%	17,1%	311	415
2015	23,2%	17,1%	380	486
2017	25,1%	16,9%	335	390
2019	23,6%	15,7%	470	504

Vedlegg 8.3. 5: Prosentandel med aksjer, basert på spørsmål i 8.1.7

	Menn	Kvinner	n (Menn)	n (Kvinner)
2001	25,5%	24,9%	275	422
2003	22,3%	19,6%	215	363
2005	20,4%	18,1%	147	270
2007	20,5%	27,1%	73	144
2009	25,8%	18,5%	213	341
2011	25,6%	16,4%	164	250
2013	22,5%	14,9%	311	415
2015	25,3%	15,8%	380	486
2017	31,0%	21,0%	335	390
2019	35,1%	24,2%	470	504

Vedlegg 8.3. 6: Prosentandel med aksjefond, basert på spørsmål i 8.1.8

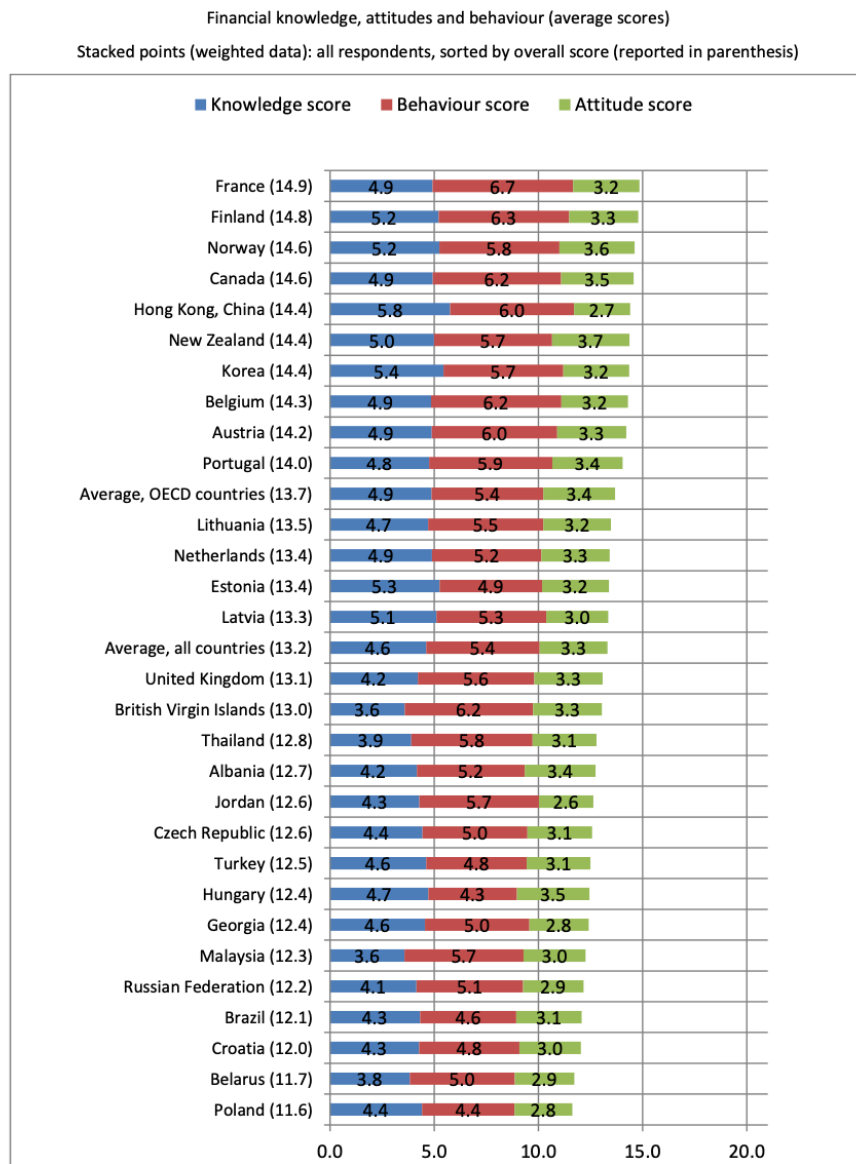
	Begge	Bare Aksjer	Bare Fond	Ingenting	n
2001	12%	14%	13%	60,7%	275
2003	12%	15%	11%	62,8%	215
2005	9%	16%	12%	63,9%	147
2007	8%	11%	12%	68,5%	73
2009	14%	10%	12%	63,8%	213
2011	13%	10%	13%	64,6%	164
2013	13%	9%	9%	68,5%	311
2015	12%	11%	13%	63,9%	380
2017	14%	11%	17%	58,2%	335
2019	16%	8%	19%	57,0%	470

Vedlegg 8.3. 7: Verdipapirplassering fordelt på årstall – menn, basert på 8.1.7 og 8.1.8

	Begge	Bare Aksjer	Bare Fond	Ingenting	n
2001	9%	11%	16%	64,0%	422
2003	7%	12%	12%	68,9%	363
2005	9%	11%	10%	70,7%	270
2007	12%	11%	15%	61,8%	144
2009	9%	11%	10%	70,4%	341
2011	7%	8%	10%	75,2%	250
2013	7%	10%	8%	74,9%	415
2015	7%	10%	9%	74,1%	486
2017	11%	6%	11%	72,6%	390
2019	10%	6%	14%	70,0%	504

Vedlegg 8.3. 8: Verdipapirplassering fordelt på årstall – kvinner, basert på 8.1.7 og 8.1.8

8.4 Vedlegg forskningsspørsmål 3

Notes: Average, all countries and Average, OECD countries report the mean of the country/economy percentages. Each country/economy is therefore given equal weight.

Vedlegg 8.4. 1: Financial knowledge, attitudes and behavior (average scores)

Table 4. Household financial decision making and budgeting

Percentages (weighted data): all respondents, data sorted by Column 3

	Column 1	Column 2	Column 3
	Who is responsible for making day-to-day decisions in your household (QF1)	And does your household have a budget? (QF2) [Yes]	Respondent is BOTH responsible for financial decisions AND in a household with a budget (derived variable)
	% making decisions by themselves or with someone else	% responding yes	% making decisions and reporting that the household has a budget
Hungary	94%	25%	24%
Austria	95%	31%	29%
Norway	97%	33%	32%
Brazil	80%	43%	36%
Czech Republic	90%	40%	39%
Netherlands	94%	40%	39%
Estonia	91%	43%	41%
South Africa	67%	60%	43%
Belgium	89%	47%	43%
British Virgin Islands	86%	49%	45%
Russian Federation	93%	50%	47%
Jordan	66%	64%	48%
United Kingdom	96%	53%	51%
New Zealand	85%	59%	52%
Hong Kong, China	85%	61%	55%
Georgia	88%	64%	57%
Canada	92%	63%	58%
Albania	83%	71%	60%
Finland	95%	63%	61%
Lithuania	95%	65%	62%
Poland	94%	66%	63%
Croatia	88%	70%	63%
Belarus	86%	77%	65%
Korea	84%	77%	66%
Turkey	86%	78%	68%
Portugal	93%	72%	68%
Thailand	88%	77%	70%
France	90%	85%	76%
Malaysia	92%	86%	80%
Latvia	88%	90%	81%
Average, all countries	88%	60%	54%
Average, OECD countries	91%	57%	52%

Notes: Average, all countries and Average, OECD countries report the mean of the country/economy percentages. Each country/economy is therefore given equal weight.

Vedlegg 8.4. 2: Household financial decision making and budgeting

Table 5. Agrees with financial behaviour statements

Percentages (weighted data): all respondents, sorted by Column 1

	Column 1	Column 2	Column 3	Column 4
	Agrees: Before I buy something I carefully consider whether I can afford it	Agrees: I pay my bills on time	Agrees: I keep a close personal watch on my financial affairs	Agrees: I set long term financial goals and strive to achieve them
Question number	QF10_1	QF10_4	QF10_6	QF10_7
Poland	55%	67%	50%	32%
Croatia	62%	61%	63%	45%
United Kingdom	69%	84%	75%	45%
Russian Federation	72%	70%	65%	46%
Brazil	73%	65%	60%	46%
New Zealand	74%	90%	82%	55%
Hungary	75%	77%	56%	43%
Korea	75%	78%	52%	53%
Canada	76%	87%	78%	58%
Czech Republic	76%	81%	75%	39%
Estonia	76%	87%	76%	40%
Malaysia	76%	55%	63%	59%
Austria	79%	88%	87%	65%
Latvia	79%	78%	73%	44%
South Africa	80%	48%	65%	49%
Turkey	80%	66%	50%	44%
Netherlands	80%	86%	74%	39%
Belarus	81%	84%	72%	53%
Thailand	84%	67%	70%	62%
Lithuania	84%	71%	66%	51%
Finland	85%	94%	85%	75%
Norway	85%	91%	76%	44%
British Virgin Islands	87%	86%	84%	72%
Jordan	87%	68%	69%	61%
Belgium	88%	93%	88%	62%
Hong Kong, China	90%	89%	82%	58%
Georgia	91%	89%	75%	41%
Portugal	93%	81%	79%	52%
France	93%	95%	89%	61%
Albania	95%	81%	75%	41%
Average, all countries	80%	79%	72%	51%
Average, OECD countries	79%	84%	73%	50%

Notes: Respondents who agreed: i.e. put themselves at 1 or 2 on the scale. Average, all countries and Average, OECD countries report the mean of the country/economy percentages. Each country/economy is therefore given equal weight.

Vedlegg 8.4. 3: Agrees with financial behavior statements

Table 2. Financial knowledge

Percentage correct responses (weighted data): all respondents

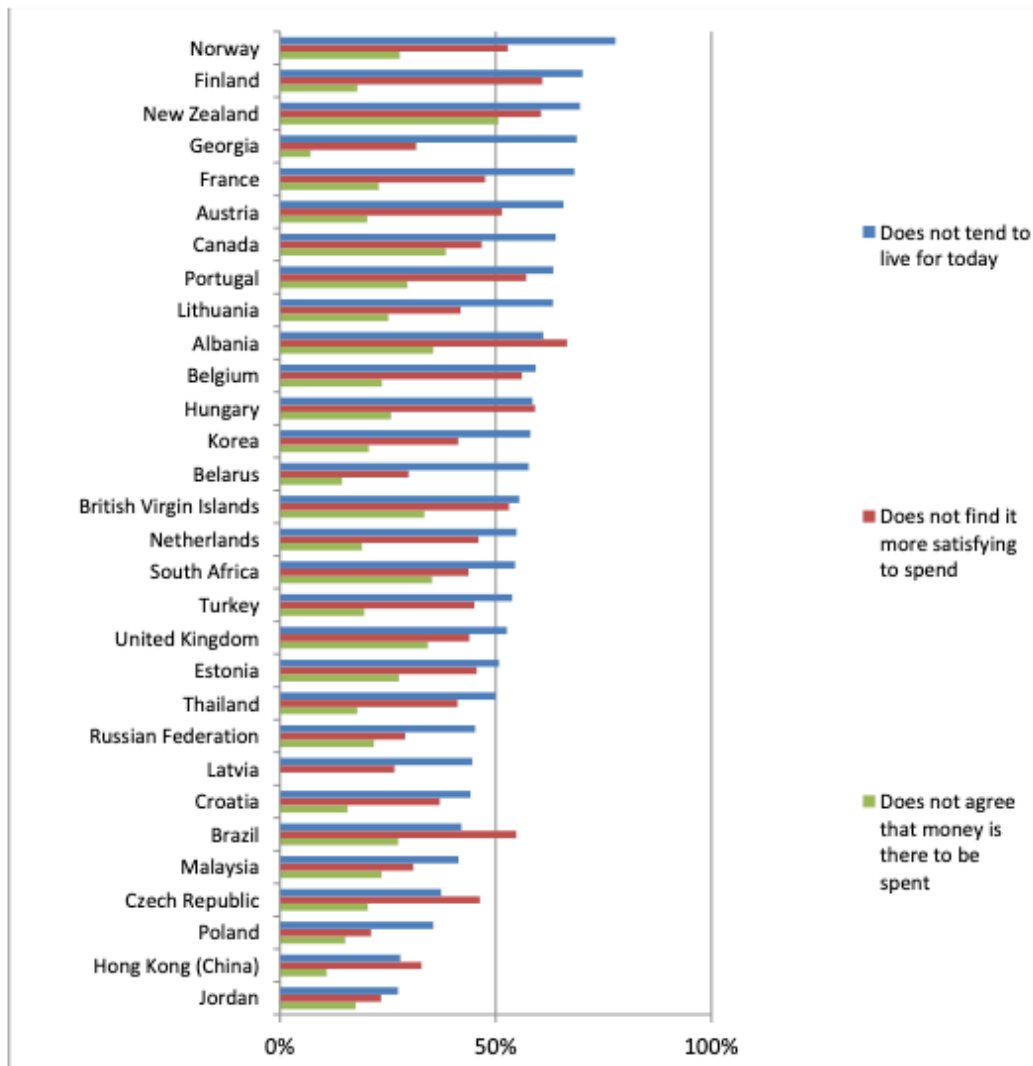
	Column 1	Column 2	Column 3	Column 4	Column 5	Column 6	Column 7	Column 8
	Time value of money	Interest paid on loan	Calculation of interest plus principal	Compounding over 5 years actual response	Combined simple interest and compounding	Risk and return*	Definition of inflation	Diversification *
Question number	QK3	QK4	QK5	QK6	QK5&6	QK7a	QK7b	QK7c
Albania	50%	88%	48%	28%	16%	77%	75%	65%
Austria	66%	86%	68%	44%	36%	86%	85%	62%
Belarus	79%	73%	28%	7%	2%	66%	67%	68%
Belgium	73%	91%	63%	50%	39%	83%	80%	56%
Brazil	65%	78%	50%	30%	18%	84%	58%	77%
British Virgin Islands	54%	75%	23%	32%	10%	67%	78%	50%
Canada	57%	93%	58%	56%	39%	86%	92%	68%
Croatia	54%	80%	62%	33%	22%	69%	74%	66%
Czech Republic	68%	83%	58%	34%	22%	71%	73%	69%
Estonia	83%	89%	79%	43%	38%	85%	88%	65%
Finland	83%	98%	79%	58%	47%	89%	58%	66%
France	59%	94%	57%	54%	34%	87%	87%	75%
Georgia	61%	94%	51%	46%	22%	80%	85%	63%
Hong Kong, China	83%	95%	79%	58%	52%	96%	97%	74%
Hungary	67%	91%	53%	33%	24%	84%	89%	65%
Jordan	52%	72%	43%	22%	17%	87%	77%	80%
Korea	75%	94%	68%	58%	46%	89%	88%	84%
Latvia	75%	89%	72%	48%	44%	82%	86%	64%
Lithuania	75%	79%	68%	41%	31%	75%	67%	75%
Malaysia	47%	66%	35%	33%	15%	73%	75%	48%
The Netherlands	65%	92%	76%	61%	56%	73%	74%	53%
New Zealand	51%	92%	64%	60%	46%	88%	91%	68%
Norway	76%	91%	80%	65%	58%	86%	74%	59%
Poland	80%	77%	61%	30%	21%	77%	69%	56%
Portugal	55%	87%	61%	41%	30%	82%	87%	73%
Russian Federation	65%	88%	48%	46%	27%	78%	67%	41%
South Africa	25%	70%	42%	36%	13%	76%	86%	55%
Thailand	52%	83%	53%	20%	12%	86%	63%	42%
Turkey	55%	84%	54%	32%	19%	90%	84%	74%
United Kingdom	38%	83%	57%	52%	36%	74%	80%	52%
Average, all countries	63%	85%	58%	42%	30%	81%	78%	64%
Average, OECD countries	66%	89%	65%	48%	37%	83%	81%	65%

Notes: Average, all countries and Average, OECD countries report the mean of the country/economy percentages. Each country/economy is therefore given equal weight.

*Two of the concepts tested in the financial knowledge section of the questionnaire have two forms of wording in order to be applicable to the maximum number of countries. Eleven countries have used the alternative wording in at least one of these questions; four of these used both forms of the question. Knowledge scores take the results of the primary question rather than those of the alternative wording when both are asked. The version with alternative wording is reported for Belarus, the Czech Republic, Georgia and South Africa (Risk and Return) and Albania, Belarus, Czech Republic, Georgia, Lithuania, New Zealand and South Africa (Diversification).

Figure 11. Does not agree with short-term attitude statement

Percentages (weighted data): all respondents, sorted by 'does not tend to live for today'

Notes: Percentage putting themselves at 4 or 5 on the scale (disagreeing or strongly disagreeing with statements). Latvia did not ask all questions. Responses to QF10_b, QF10_c and QF10_h

Vedlegg 8.4. 5: Does not agree with short-term attitude statement